STRIP KIOSK

nr 9

Oktober 2021

KUIFJE
in Arabië

Robbedoes
ALBUM 1

NIEUWS VAN
KAPROEN

HUISVLIJT
licht in bange dagen

MS Sigaretten

De Gyratom

Stripmuseum
GENT

SLEEN
bij Bekaert

PIL, DE MEESTER VAN DE GALGENHUMOR

't Vlaams Stripcentrum

Copyright Franquin, Dupuis

STRIP KIOSK

STRIPKIOSK
Nummer 9
Oktober 2021

HOOFDREDACTIE
Peter Van Hooydonck

WERKTEN BOVENDIEN MEE AAN DIT NUMMER
Christophe de Backer
Marc de Lint
Jean-Pierre Hendrickx
Yves Kerremans
Philippe Mouvet
Jozef Peeters
Rudi Roelandts

OPMAAK
Sem Laerenbergh

OMSLAG TEKENING
PIL (Joë Meulepas)

AUTEURSRECHTEN
Afbeeldingen Marc Sleen
© Stichting Marc Sleen
www.marc-sleen.be
Afbeeldingen Willy Vandersteen
Copyright © Standaard uitgeverij
en de Erven Vandersteen
Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van de uitgever.
Copyright van afbeeldingen of foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Frank Bogaerts
Gaspar Verreyckenstraat 6,
2610 Wilrijk

OPLAGE
750 exemplaren

WWW.VLAAMSSTRIPCENTRUM.BE
info@vlaamsstripcentrum.be

Wij hopen dat u niet te veel geschrokken bent van de omslagtekening? Meestal proberen we meer vreugdevolle taferelen te brengen, maar dat lukt niet altijd. In het oeuvre van cartoonist PIL zit wel wat meer wrange humor, zoals jullie in het artikel kunnen lezen. In *StripKiosk* 8 verscheen de laatste aflevering van de geschiedenis van de *Familie Snoek*. Maar geen nood, we broeden op een waardig vervolg, in nummer 10 starten we een nieuwe reeks op!

Wat jullie wél in dit nummer vinden, zijn bijdragen over een onbekende portfolio met tekeningen over tabaksgebruik, een bijzondere Vandersteen-vondst in het Museum van het Leger in Brussel en een overzicht van de medewerking van Marc Sleen aan het reclamemateriaal voor Bekaert staaldraad. In de rubriek *Focus op...* smullen we samen van een heerlijk Robbedoes-album, en in de categorie huisvlijt maken we kennis met wel een bijzondere lampenkap.

Ditmaal géén aflevering van de Lombard-collectie, die houden jullie nog te goed. Maar we verheugen ons des te meer in een bijdrage van een nieuwe auteur die ons inzichten verschaft in de wereld van de Arabieren in de avonturen van Kuifje. Hopelijk werkt dit inspirerend om ook eens in de pen te kruipen. Hebt u interessante informatie of onbekend tekenwerk waarover u wat wil schrijven, aarzel dan niet om ons te contacteren!

Wat de Sleen- en Vandersteenwedstrijd betreft, die we lanceerden in *StripKiosk* 7, houden we ons aan onze belofte. Alle inzendingen die ons voor 31 december 2021 bereiken, worden nagekeken en dingen mee naar de prijzen. We kunnen jullie al zeggen dat er enkele foutloze antwoordformulieren zijn binnengekomen, dus zal de schiftingsvraag de scherprechter worden.

Zo, dit is weer een laatste nummer van een jaargang, en we maken ons op voor de 4de jaargang van *StripKiosk*. Wil u weer de 3 nummers en het premiumalbum ontvangen, hieronder leest u hoe u dat klaar kan spelen!

Peter Van Hooydonck
Hoofdredacteur

HERNIEUWING VAN JE ABONNEMENT OP STRIPKIOSK

Doe zoals Robbedoes hiernaast en rep je om je abonnement op *StripKiosk* te verlengen. Ook in de 4de jaargang mag je rekenen op 3 nummers van het blad én een premium-album. De kostprijs voor de ophalers blijft identiek, maar de verzendingskosten voor België en het buitenland zijn gestegen zodat we een kleine prijsaanpassing moeten doen.

- 45 euro voor de 3 nummers + het premium-album, als je ze komt ophalen op één van de stripbeurzen waar 't Vlaams Stripcentrum een stand heeft
- 60 euro wanneer je wil dat dit alles verzonden wordt naar een adres in België
- 65 euro wanneer je wil dat dit alles verzonden wordt naar een adres buiten België

Storting van het juiste bedrag met vermelding "StripKiosk 2022" op het rekeningnummer BE40 0689 1048 4463 op naam van 't Vlaams Stripcentrum.

PIL

de meester van de galgenhumor

Pil (1915-2007) is bekend als de tekenaar van de stop-comic *Meneerke Peeters*, maar verder gaat de kennis over zijn tekeningen meestal niet. Nochtans heeft hij een immens oeuvre bijeen getekend. Dit artikel geeft een overzicht van de strips, cartoons, spotprenten en illustraties die in de loop der jaren uit zijn pen vloeiden.

Door Yves Kerremans

Ha, hij leeft nog

Pil is het pseudoniem van Jozef (Joë) Meulepas. Joë wordt op 8 februari 1915 in Hampstead (London) geboren uit Lierse ouders. Zijn vader is juwelier in Lier maar zijn ouders vluchten voor de Eerste Wereldoorlog en keren pas na de wapenstilstand terug naar de poort der Kempen. Over zijn geboorte vertelt Joë aan Gaston Durnez in *De Standaard* van 5 & 6 februari 1966: "*Ik was amper geboren, of men dacht dat ik dood was en stak mij in een mand onder het bed. Daar bleef ik staan, tot een nurse per ongeluk tegen de mand stampte en ik begon te huilen. Ha, hij leeft nog, zei de nurse. En ja hoor, zij had juist geraden.*" Dat verhaal vertoont opvallende gelijkenissen met de spectaculaire geboorte van Willy Vandersteen. Die werd volgens de legende bij zijn geboorte dood gewaand en in een sigarenkist gelegd. Maar toen zijn vader hem naar het kerkhof bracht, begon baby Willy plots te wenen.

Drukkunst, lay-out en houtsnijden

Meulepas loopt school in Lier en later in Brussel om vervolgens wijsbegeerte en letteren te gaan studeren aan de Leuvense universiteit. Maar al tijdens zijn studies in Leuven blijkt dat zijn interesse vooral bij de grafische kunsten ligt. Hij spendeert meer uren in de drukkerij van de Leuvense abdij Keizersberg waar een pater Benedictijn hem drukkunst, lay-out en houtsnijden bijbrengt. Die kennis zal Meulepas goed van pas komen. In *Ons Volk* nr. 14 van 1957 vertelt Meulepas dat jonge tekenaars en houtsnijders in het drukkersvak het goede evenwicht in zwart-wit-verhoudingen aanleren. In *Humo* van 26 januari 1978 stelt hij het veel scherper: "*Ik ben doctor in de rechten geworden in Leuven, maar ik had geen ambitie om aan de balie te gaan pleiten hoor, dat was de ambitie van mijn ouders. Ik kom uit een braaf maar eng-kleinburgerlijk milieu waar de zoon dokter of advocaat of zo moest worden, maar dat interesseerde mij niet.*"

Mislukt politicus

Reeds in de jaren dertig was Meulepas politiek actief. In het *Humo*-interview uit 1978 vertelt hij: "*Ik heb in Leuven mijn tijd versleten op de redacties en in de drukkerijen van de studentenblaadjes - en in die tijd werkte ik met Hendrik de Man en Paul-Henri Spaak mee aan hun 'Socialisme National'.*" In november 1940 wordt Meulepas redactiesecretaris bij de collaborerende 'gestolen' krant *Le Soir*, maar in april 1942 neemt hij ontslag omdat hij naar eigen zeggen *Le Soir* niet wil volgen op de weg van DeVlag, de Sicherheitsdienst en de SS. Daarop wordt hij bediende bij de Nationale Landbouw en Voedingscorporatie (NLVC). Zijn periode bij *Le Soir* 'volé' wordt hem na de oorlog zwaar aangerekend: hij wordt tot vier jaar veroordeeld voor collaboratie maar komt na anderhalf jaar vervroegd vrij. In het *Humo*-interview wordt Meulepas omschreven als "*flamingant, racist, collaborateur en mislukt politicus*" en hij bevestigt die omschrijving volmondig.

Vignet uit het kerstnummer van Omroep (1937).

Met pijl en pen door de week

Meteen na WOII wordt de NV De Standaard onder sekwester geplaatst. De NV De Gids maakt daarvan gebruik om de titels, lokalen en persen tot 1 januari 1947 te huren. In oktober 1946 wordt het sekwester gelicht maar het duurt nog tot april 1947 vooraleer De Standaard haar titels, lokalen en persen terug in bezit krijgt. Meulepas zit na zijn vrijlating zonder werk: "*Na de oorlog en dat vol pension van 18 maanden moest ik natuurlijk mijn brood zien te verdienen, want ik was bovendien al getrouwd van in oktober '40.*" Het geluk lacht Meulepas toe want hoofdredacteur Willem Melis contacteert hem om elke dag een politieke karikatuur te maken. Meulepas hapt meteen toe en hij houdt het moordend ritme aan tot zijn pensioen in 1983. Op 10 april 1947 verschijnt zijn eerste politieke cartoon in *Het Nieuwsblad* en op 1 mei in *De Standaard*. Elke zondag tekent hij een weekoverzicht onder de titel 'Met pijl en pen door de week'.

▼ *Eerste politieke cartoon door Pil in* Het Nieuwsblad *van 10 april 1947.*

6
De Standaard — Maandag 19 April 1948
Met pijl en pen door de week
V. N. VAE VICTIS
MILITAIRE STEUN AAN DE «Vo»
DE AANHOUDINGEN TE DIKSMUIDE
DE VERTELLINGEN VAN « HOFFMAN »
DE POLITIEKE HEMEL
DE LOUCK-OUT BIJ DE VISSERS
DE ONTHULLING VAN HET GEDENKTEKEN F. D. ROOSEVELT

▲ *Met pijl en pen door de week'* (De Standaard, *19 April 1948).*

Pauvre Incivique Libéré

Over de oorsprong van zijn pseudoniem Pil circuleren er verschillende versies. In het 'brave' artikel in *Ons Volk* van 1957 wordt elke verwijzing naar het collaboratieverleden van Meulepas angstvallig vermeden en wordt de link met 'pillendraaier' en 'pillenslikker' gesuggereerd. In het *Humo*-interview uit 1987 vertelt Meulepas dat sommigen denken dat Pil het acroniem is van 'Pauvre Incivique Libéré'. Maar volgens Meulepas is de werkelijkheid veel eenvoudiger: op zoek naar een pseudoniem sloeg hij doodgewoon het woordenboek open en toevallig wees zijn vinger het woordje 'pil' aan. In de loop der jaren zal Meulepas zich voor zijn spotprenten, cartoons en illustraties van meerdere signaturen bedienen. ▸

Pil verwijst in zijn politieke cartoon van 17 april 1948 in De Standaard *naar het Suske & Wiske verhaal 'De bokkerijder' door Willy Vandersteen.*

Pil roept in De Nieuwe Gids *van 10 maart 1956 op tot aansluiting bij de C.V.P.*

C.V.P.
LAAT ACHILLES VOELEN...
dat WIJ de sterksten zijn in het land !
Word lid van de C.V.P.
Vul vandaag nog onderstaand toetredingsbulletijn in.
TOETREDINGSBULLETIJN
Gelieve dit bulletijn uit te knippen en terug te sturen aan het Nationaal Sekretariaat der C.V.P., Twee Kerkenstraat, 41, Brussel.
Naam .....
Voornaam .....
Straat .....
Stad .....
wenst lid te worden van de C.V.P.
Handtekening.
SLUIT AAN BIJ DE C.V.P.

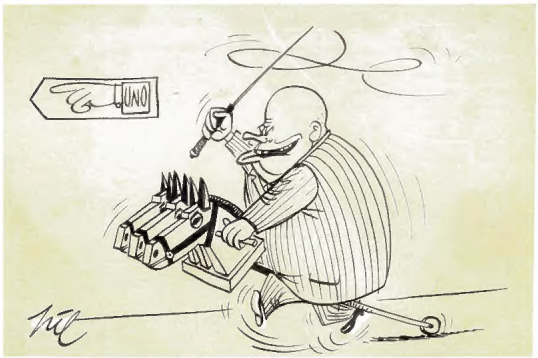

Nikita Chroesjtsjov in 1960 in De Standaard *op weg naar de UNO (originele tekening).*

Pil voert Jansen en Janssen op als patrouillerende Franse soldaten in Algerije.

Pil tekent Sleens geniale vijfjarige Adhemar in zijn politieke cartoon in De Standaard *van 5 december 1974*

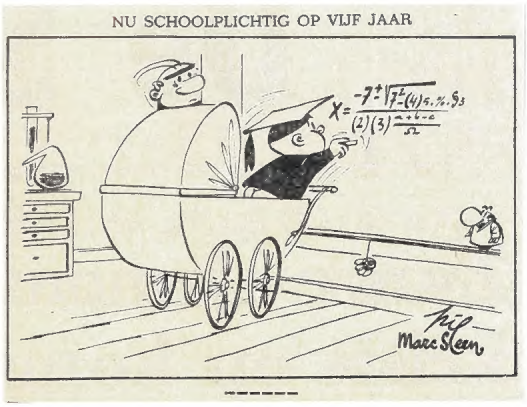

▾ *Les mésaventures de Polydore in* Les hommes au travail;

Gagstrips

Naast zijn politieke cartoons tekent Pil ook gagstrips, dikwijls zonder woorden. Een zeer vroeg voorbeeld is *Les mésaventures de Polydore* in *Les hommes au travail* van 15 maart 1944. 'Polydore' kan met zijn enorme neus beschouwd worden als de voorloper van 'Meneerke Peeters' die pas in 1957 op het toneel zal verschijnen. In 1947-1948 tekent Pil 53 afleveringen van *Dries* in *Ons Volk*. De eerste afleveringen van 'Dries' zijn nog zeer stuntelig getekend maar gaandeweg krijgt Pil de figuur beter in de vingers. In 1948 verschijnen 3 afleveringen van *Doreke Das* in *De Vlaamse Linie* en in 1954-1956 tekent hij minstens 26 afleveringen van *Kapitein Fok* voor *De Volksmacht*.

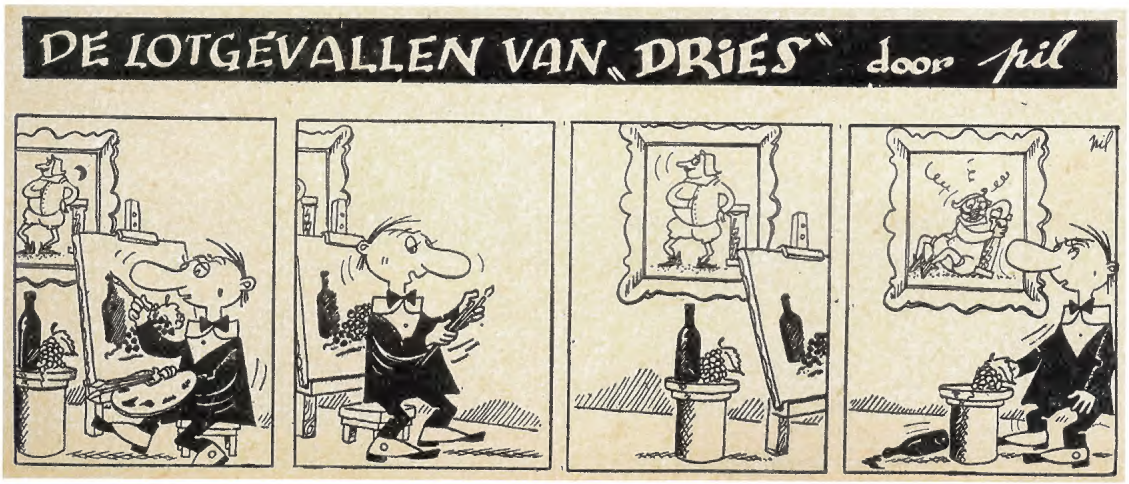

▴ *De lotgevallen van Dries in* Ons Volk;

▴ *De avonturen van Kapitein Fok in* De Volksmacht;

▴ *Het vulgaire leven van Doreke Das in* De Vlaamse Linie.

Meneerke Peeters

Op 5 januari 1957 verschijnt de geboorte-aankondiging van Meneerke Peeters in *De Standaard* en *Het Nieuwsblad*. En op 7 januari beleeft het kleine mannetje met zijn enorme neus in drie plaatjes zijn eerste avontuur. In de loop der jaren zou zijn neus alleen maar groter worden. Pil vertelt in *Het Nieuwsblad* van 18 januari 1973 over de oorsprong van de naam van Meneerke Peeters: "*Als men in Lier iemand wil afschepen, dan voegt men hem toe, daarbij een afwijkend handgebaar makende, Mor gij nie, zolle Meneerke Peeters!*" Pil vond dan ook dat hij geen betere naam kon kiezen voor een figuur die elke dag weer op een kabeltje boven het ravijn van de nonsens moest dansen. In het *Humo*-interview uit 1978 vertelt Meulepas over de werkwijze aan zijn bekendste figuur: "*Meneerke Peeters is maandagwerk. Ik maak zes stripjes op maandag, ik begin 's ochtends heel vroeg tot 's avonds heel laat, en ik maak geen politieke karikatuur op maandag, gewoonweg geen tijd voor. Maar dat is geen probleem, want de redactie krijgt er zaterdag twee, één voor de maandagkrant en één voor de dinsdagkrant.*" En: "*Alle ideeën komen van mij - ik moet ook trouwens zelf alle informatie verzamelen. Dat is ook de reden waarom ik alleen stopstrips van Meneerke Peeters maak, en geen lange strips. Ik voel er niks voor om zelf een scenario te bedenken, en ik kan niet werken met scenario's van anderen.*"

In totaal verschijnen er tussen 1957 en 1983 7005 afleveringen in *De Standaard* en *Het Nieuwsblad*.

Een geboorte

PIL heeft het genoegen u de geboorte aan te kondigen van MENEERKE PEETERS

★ Van maandag af zult u in ons blad het dagelijks avontuur mee beleven van dit typisch personage, zó los ontsnapt aan de dolle pen en het fantazierijke brein van — tekenaar Pil. —

▲ *Uit* Het Nieuwsblad *van 5 januari 1957.*

In 1983 gaat Meulepas gedwongen op pensioen bij *De Standaard*. Vanaf dan herplaatst *Het Belang van Limburg* oude afleveringen van de stop-comic. Voor die publicatie wit Pil het afleveringsnummer weg op de originele stroken. ▸

▲ *Pil verduidelijkt waar zijn Meneerke Peeters woont* (Het Nieuwsblad, *18 januari 1973*).

De eerste aflevering van Meneerke Peeters (De Standaard *en* Het Nieuwsblad *van 7 januari 1957).*

Aflevering 752 van Meneerke Peeters met gastoptreden van Texasranger Lambik (originele tekening).

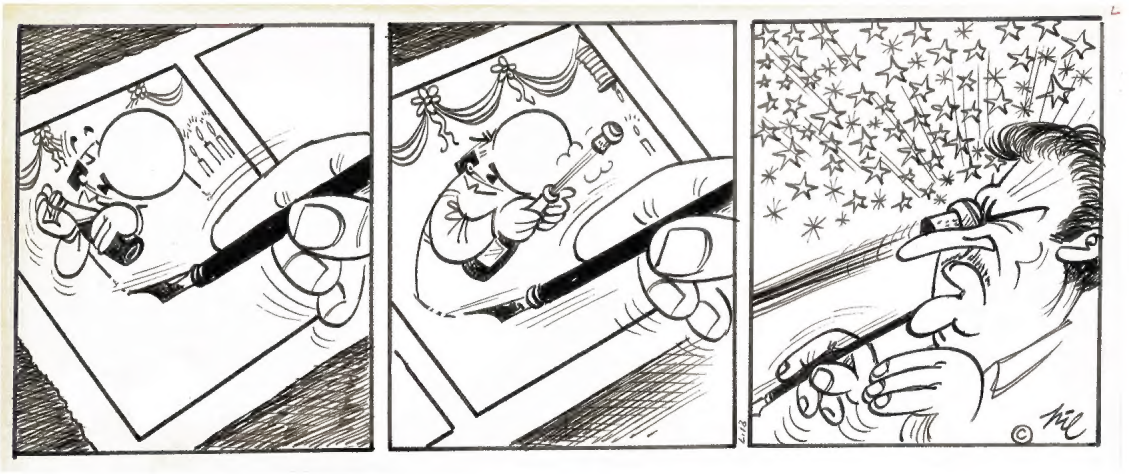

5000ste aflevering van Meneerke Peeters (originele tekening met weggewit strooknummer).

Huistekenaar van De Standaard

NV De Standaard schakelt haar huistekenaars in om wedstrijden te illustreren en reclame te maken voor haar uitgaven. Vandersteen, Alidor en Pil horen er vanaf de wederopstanding in april 1947 bij. Marc Sleen vervoegt het trio in 1965 na zijn overstap van *Het Volk* naar *De Standaard*.

Pil tekent Sleens stripfiguren voor de grote Marc Sleen wedstrijd in 1965.

MARC SLEEN
LEEF TIEN JAAR GRATIS — RIJD TIEN JAAR GRATIS — TIEN JAAR VAKANTIE GRATIS
Donderdag
1
JULI
WEDSTRIJD
— LEEF TIEN JAAR GRATIS — RIJD TIEN

Sfeervolle reclame door Pil voor Het Nieuwsblad - Sportwereld (1955).

LEEF 1 jaar
ALS MILJONAIR !
Pil
Dit is één manier om een hobby op hoger niveau te beoefenen. Er zijn er honderd minder gekke. Het belangrijkste :
WORD MILJONAIR IN DE NIEUWE SUPERWEDSTRIJD VAN UW DAGBLAD! START 4 OKTOBER
Persil & Clien
VERDUBBELEN
DE HOOFDPRIJS
TOT SUPERPRIJS:
1.000.000
FRANK CASH
SC.15/D/313

Een van Pils talrijke tekeningen voor een spectaculaire wedstrijd in de kranten van De Standaard groep.

Pil illustrator

Alsof de duizenden afleveringen van *Meneerke Peeters* en nog meer politieke cartoons niet volstaan, tekent Pil ook duizenden illustraties voor kranten en weekbladen. Vooral zijn illustratiewerk voor het familieblad *Ons Volk* is ronduit indrukwekkend: tussen 1947 en 1967 zijn er ondertussen al meer dan 750 illustraties geïnventariseerd.

▲ *Illustraties uit* Ons Volk *1948-42, 1949-1, 1949-3, 1951-33, 1956-2 en 1959-2.*

Pil is ook een begenadigd boekillustrator. Er zijn meer dan veertig titels bekend waarvoor Pil een cover- en/of binnenillustraties heeft gemaakt.

Op deze pagina staat een selectie van boekcovers geïllustreerd door Pil: Ernest Claes, Aster Berkhof (pseudoniem van Lode Van Den Bergh), P.G. Wodehouse, Constant de Kinder, Kapitein Zeldenthuis (één van de pseudoniemen van Renaat Anton Joostens) en Jos Ghysen.

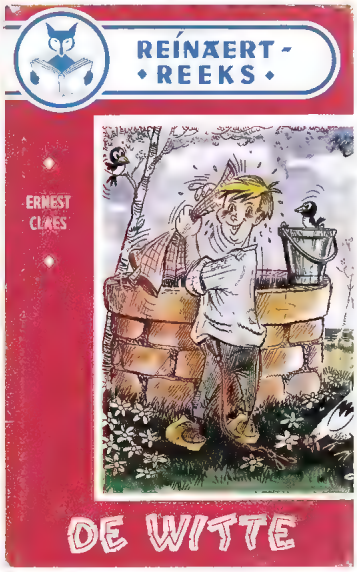

Pil reclametekenaar

Naast politieke prenten, stopcomics en illustraties voor familie- en opinieweekbladen tekent Pil ook reclameopdrachten: de kranten van de Standaard-groep, Kredietbank, Friac diepvriezers, Suncomfort, Reizen Huybrechts, Stichting Lodewijk de Raet... Voor Kredietbank zet Pil zijn Meneerke Peeters op stickers, nieuwjaarskaartjes en draagtassen.

Spaar systematisch bij de Kredietbank

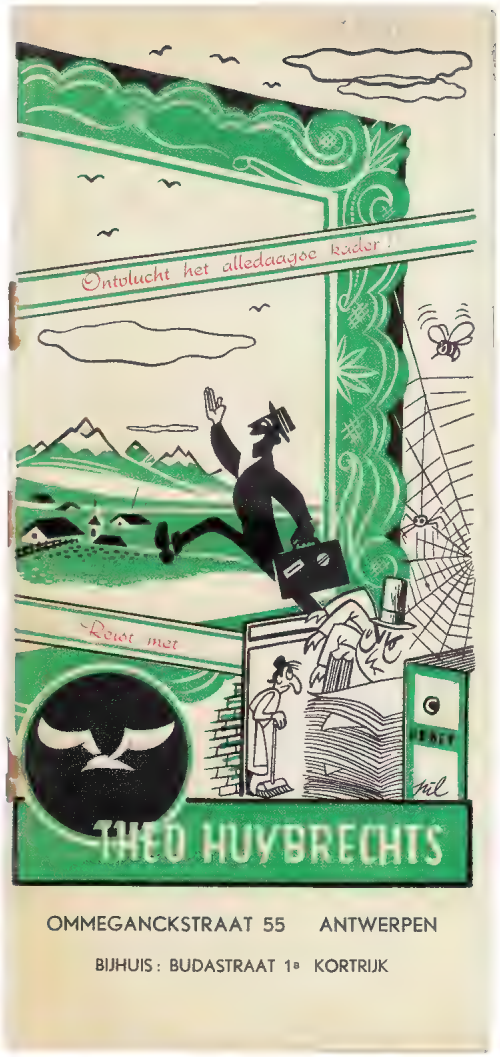

De Costa Brava is geen Brave Kust...
COSTA BRAVA betekent : wilde kust. Wild kan je ze ook vandaag nog noemen. Om haar ruwe schoonheid : grillige rotsen, talloze kreken... maar ook een eindeloosheid van goudgele stranden. Wild was de Costa Brava ook nog op een andere manier, als landingsoord en toevluchtsoord van allerhande bravourejongens. Doch als je vandaag de dag neus aan neus staat met een kaper... geloof dan maar dat ze daar ergens een film draaien !
TWEE WEKEN COSTA BRAVA MET SUNSOMFORT : VANAF 5.550 FRANK !
Inbegrepen in de SUNCOMFORT-prijs : Caravelle Brussel-Gerona en terug ; volledig pension in een hotel aan zee met prachtig strand ; vervoer tussen luchthaven en hotel ; alle taksen en diensten ; SUNCOMFORT-service.
SUNCOMFORT zocht voor u de beste hotels in hun prijsklasse uit te Lloret de Mar, Calella de la Costa, Blanes, Feilu de Guixols.
Meer details en alle netto-prijzen in de nieuwe ZOMERBROCHURE van SUNCOMFORT.
VRAAG UW REISAGENT GRATIS : SUNCOMFORT ZOMERPROGRAMMA '70 !
SUNCOMFORT

DE BEUKELAER
ANTWERP
DE BEUKELAER'S RIJMKOEKJES
BISCUITS RIMES DE BEUKELAER
Een vrolijke krans versjes en plaatjes om te kleuren.
Gerbe joyeuse de vers et d'images à colorer.

Originele tekening van aflevering 1070 van Meneerke Peeters met een zelfmoordgrap.

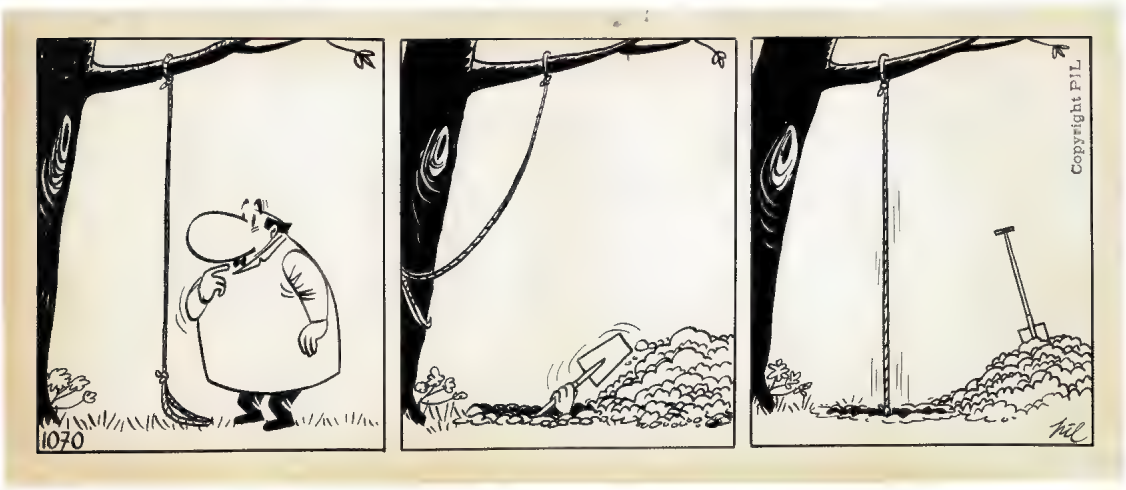

Galgenhumor

Pils oeuvre is doorspekt van de grappen over kerkhoven, guillotines, beulen, gehangenen, skeletten en zelfmoorden. Alhoewel die galgenhumor dikwijls zeer ver ging, zijn daarover geen gevallen van censurering of lezersprotest gekend.

De redactie was wel kritisch voor de politieke inhoud van Meulepas' tekeningen. In het *Humo*-interview uit 1978 lucht de tekenaar zijn hart over censurering door *De Standaard*: "*Ze [De Standaard] knippen me af. En het gebeurt nogal dikwijls ... er staat niet elke dag een karikatuur in De Standaard, en ik kan er ook geen lijn in vinden. Ze sturen tekeningen gewoon terug en laten me niks weten. Het verschijnt gewoon niet. Telefoneer ik dan naar de redactie, dan is de hoofdredacteur natuurlijk niet te bereiken, en de redactiesecretaresse kan alleen maar zeggen dat ze het zal vragen. Maar daar komt verder geen reactie op.*" Meulepas ziet er vooral de hand van de CVP (Christelijke Volkspartij, nu CD&V) in: "*Als je een beetje op de tenen van de CVP trapt, kun je er vrijwel zeker van zijn dat je karikatuur niet verschijnt.*" Lezers daarentegen reageren veel meer op Meneerke Peeters dan op Pils politieke karikaturen: "*Ik herinner me zo een karikatuur die ze niet hadden gecensureerd: de duiven hier in Brussel hadden een besmettelijke ziekte op dat moment, en ik laat Meneerke Peeters zeggen tegen een jong meisje dat met een dikke buik zit, "pas op voor de besmettelijke ziekte van de duiven, Maria. Maar lieve God, heb ik daar reacties op gekregen!*"

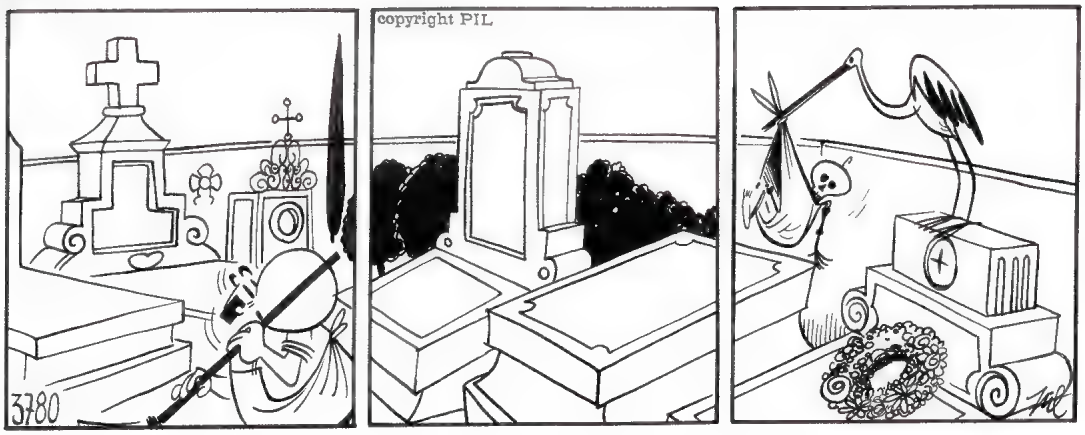

Originele tekening van aflevering 3780 van Meneerke Peeters met een kerkhofgrap.

COMIC ART MUSEUM AND HOTEL

In 2014 groeide bij architect en stripverzamelaar Marc Noël het idee om in Gent een heus stripmuseum neer te poten. Het project werd CAMH (Comic Art Museum and Hotel) gedoopt en moet een gebouwencomplex worden met een stripgalerij/museum en een hotelfunctie waarbij de kamers in het teken van het stripverhaal zullen staan. Het geheel liep heel wat vertraging op en in 2020 kwam de coronacrisis ook nog roet in het eten gooien.
Maar het uur van de voltooiing nadert...

Door Peter Van Hooydonck

Maar Marc Noël is een doorzetter en wil in het najaar van 2021 de deuren openen van het enige openbare stripmuseum in Vlaanderen. Marc liet een aantal beelden en opstellingen vervaardigen die volgens hem tot de hoogtepunten behoren van de rijke geschiedenis van de Belgische strip. De Franstalige meesters als Hergé, Jacobs en Franquin worden uiteraard niet vergeten en krijgen de nodige aandacht en ruimte. Om dat te illustreren toont Marc ons de Chronoscaaf uit *De Valstrik* uit de reeks van *Blake en Mortimer* van E.P. Jacobs. Dit duivelse toestel zal zijn plaats krijgen op het dak van het gebouw en zal van verre zichtbaar zijn.

Maar zijn echte liefde gaat naar de Vlaamse grootmeesters Willy Vandersteen en Marc Sleen. Beide Vlaamse reuzen krijgen een aparte zaal en we kunnen nu al zeggen dat deze goed gestoffeerd zullen zijn. Het wordt trouwens geen traditioneel museum met alleen maar vitrinekasten en dingen aan de muur. Speciale constructies en moderne technologie zullen het geheel een eigentijdse *look* geven.

Wanneer we de poorten van het complex binnengaan in de Lievestraat in Gent, kunnen we ons al een goed idee vormen van de indeling. Als we de ogen sluiten zien we de vitrinekasten, de opstellingen met levensgrote beelden en de maquettes allerhande voorbij flitsen. Maar zover is het nog niet, er is nog werk aan de winkel vooraleer we al dat moois gaan kunnen aanschouwen!

▲ *Don Persilos Is een nog onafgewerkte staat. Ook hij popelt van het ongeduld om zich aan het publiek te tonen!*

Het laatste nieuws kan je volgen op **www.camh.be**

▲ *Harry Truman, Nero en Jozef Stalin oefenen zich al voor de openingsreceptie van het CAMH!*

Er zit nog méér onder dat kaproentje!

In de periode 1942-43 tekende Willy Vandersteen onder het pseudoniem Kaproen een handvol cartoons, stripjes en illustraties. Hoewel zeer beperkt in aantal , hebben ze zeer veel inkt doen vloeien in de pers. Dit had alles te maken met het antisemitische en pro-Duitse karakter ervan. Een tijdlang konden geen harde bewijzen gevonden worden, totdat *Geheugen Collectief* in opdracht van de Erven Vandersteen en de Standaard Uitgeverij archieven kon uitspitten en de hand op bewijsstukken kon leggen. Alles werd opgetekend in een verslag dat raadpleegbaar is op het internet. Met dit verslag viel het doek over een fel beschreven passage uit het leven van de tekenaar van Suske en Wiske. Het waren maar een handvol creaties, maar ze hebben veel polemieken opgestart.

Door Peter Van Hooydonck

Een aantal van deze tekeningen verscheen in de brochure *Zoo zag Brussel de Dietsche Militanten*. Deze propagandabrochure van de *Dietsche Militie-Zwarte Brigade*, de militaristische vleugel van het VNV (Vlaamsch Nationaal Verbond) verscheen in 1942 naar aanleiding van de Tollenaere-mars in Brussel op 12 juli van dat jaar. Met deze mars wilden de VNV-ers de dood herdenken van Reimond Tollenaere, hun propagandaleider die aan het Oostfront was gesneuveld.

Portret van Reimond Tollenaere

Dit kleine boekje met rode cover verscheen bij uitgeverij Volk en Staat, die ook de gelijknamige krant en enkele Vlaams Nationalistische tijdschriften uitgaf. De pagina's zijn zodanig ingedeeld dat een grote centrale prent vergezeld wordt van een versje. Deze versjes trekken van leer tegen de geallieerden, tegen de Belgicisten en tegen de Joden, zeg maar tegen de vijanden van de Duitse bezetter. Deze scherp hekelende teksten zijn van de hand van Bert Peleman (1915-1995), die toen propagandaleider was van de *Dietsche Militie-Zwarte Brigade*. De tekeningen zijn gesigneerd met het pseudoniem Kaproen. De stijl van de tekeningen ligt helemaal in de lijn van het werk van Vandersteen uit die periode. Ook de manier waarop het tekeningetje van het kaproentje is gemaakt, is typerend voor zijn werk.

Bert Peleman (1915-1995), generatiegenoot en goede kennis van Vandersteen, heeft altijd Vandersteens bijdrage tot dit boekje ontkend. Nochtans heeft hij Vandersteen redelijk goed gekend tijdens de bezetting. Een eerste keer hadden ze elkaar ontmoet, toen Vandersteen bij de *Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie* werkte waar Peleman zijn relaties had. Een tweede keer in 1944 toen Vandersteen stripjes maakte voor het tijdschrift *De Illustratie* waar Peleman hoofdredacteur van was. Bert Peleman engageerde zich bij het uitbreken van de oorlog onmiddellijk in de collaboratie. Hij trad toe tot het VNV, werd medewerker bij het op 31 juli 1940 tot *Zender Brussel* omgevormde NIR. Tevens bracht hij het in april 1941 tot banleider van de paramilitaire formatie *Dietsche Militie-Zwarte Brigade*. Zijn lidmaatschap resulteerde in een aantal uitgesproken politieke propagandateksten als *Stormlied der Dietsche Militie*, *Het Lied van het Vlaamsch Legioen* en *Het lied van de NSKK-Vlaanderen*. Verder verleende hij zijn medewerking aan *Hier Dinaso!* en diens opvolger *De Nationaal-Socialist*, evenals aan de VNV-krant *Volk en Staat*.

Bert Peleman tijdens een toespraak

Een cartoon van Kaproen (uit De Nationaal-Socialist)

Onder het peudoniem Kaproen verschenen nog enkele andere tekeningen van de hand van Vandersteen: een zevental gags en cartoons in *De Nationaal Socialist* (1943) van onder andere *Bart de Brigademan* en één kleine affiche voor de NSKK.

Iedereen dacht toen dat het dossier afgerond was. Tot ik in oktober 2019 in gesprek raakte met stripverzamelaar én kenner van de Vlaamse collaboratie Willy Brone, die mij vertelde dat een originele tekening van Kaproen tentoongesteld werd in het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis in Brussel. Hij toonde met zijn handen de grootte van de tekening (zeker 50 cm hoog). Die grootte verbaasde mij sterk omdat Vandersteen nooit op zo'n groot formaat tekende. Meteen was ik getriggerd en kon niet wachten om de tentoonstelling te gaan bezoeken.

Heel snel daarna kon ik mij vergewissen van de waarachtigheid van Willy's verhaal. In de tentoonstelling was één grote tekening opgenomen, en het was wel degelijk een origineel stuk, dat kon ik zien aan de kleine correcties en de typische glans van Oostindische inkt. Ik nam contact op met Vera Bras, de Conservator Prentenkabinet en Kunst van het War Heritage Institute in Brussel en kon een afspraak maken om meer te weten te komen over de oorsprong van deze tekening. Haar antwoord deed mijn honger nog meer toenemen: het ging over drie tekeningen die ze in hun archief hadden.

De eerste aanblik deed alle twijfels verdwijnen, het waren wel degelijk drie originele tekeningen. Formaat: 55 op 73 cm. Ik had natuurlijk mijn exemplaar van *Zoo zag Brussel de Dietsche Militanten* meegenomen, en meteen werd duidelijk dat er significante verschillen waren tussen beide versies. Deze grote vellen papier konden dus niet de tekeningen zijn die gebruikt waren voor de druk van het boekje. Een nader onderzoek leerde ons dat er vier gaatjes in zaten, één in elke hoek. Naar alle waarschijnlijkheid zijn deze grote vellen ergens opgehangen geweest, waar precies was niet te achterhalen, want er was geen informatie voorhanden over de oorsprong of herkomst van de tekeningen.

Een hypothese kan zijn dat ze ergens gehangen hebben in een of andere ruimte waar VNV-propaganda gewenst was, bij voorbeeld een wervingskantoor. Maar nu begeven we ons op het gladde ijs van de speculatie.

KAPROEN
KAMERAAD !
ZOEK UW PLAATS IS IN HET NSKK VLAANDEREN
EN IN DE DIETSCHE MILITIE ZWARTE BRIGADE !
INLICHTINGEN ZUIDPREEF 97 BRUSSEL

Kleine affiche voor de NSKK Vlaanderen

Er zijn duidelijke verschillen tussen de twee tekeningen: onderaan zijn er 4 sterren ipv 3, het wit rond de Vlaamse leeuw is ruimer,...

▲ *Ook hier overduidelijke verschillen: op de recent ontdekte tekening staat er een extra koffer...*

▲ *Ook in de derde tekening ontdekken we snel duidelijke verschillen: kijk maar naar de paraplu van de mevrouw. In al de drie tekeningen staat de kaproen bovenaan, in de versies van het boekje staan ze onderaan…*

MARC SLEEN

Reclametekenaar voor Bekaert

De reclamewereld beseft als geen ander de kracht van beelden en wie kan men daar beter voor inschakelen dan striptekenaars. Ook Marc Sleen was in de loop der jaren een gegeerd reclametekenaar voor opdrachtgevers als de Antwerpse Zoo, schoenfabrikanten, een fabrikant van jeansbroeken, financiële instellingen, een staaldraadfabrikant, een koffiebranderij en - meer voor de hand liggend - een krantenuitgever. Voor staaldraadfabrikant Bekaert maakt Sleen einde jaren 40 - begin jaren 50 enkele zeer opmerkelijke reclametekeningen en -strips.

Door Yves Kerremans

Neels en Bekaert bij De Gids

De wegen van Marcel Neels en Léon Bekaert kruisen een eerste maal in oktober 1944. Twee West-Vlaamse industriëlen, Léon Bekaert en Tony Herbert, maken handig gebruik van het publicatieverbod dat De Standaard bij het einde van WOII opgelegd krijgt op beschuldiging van collaboratie. Zij huren de gebouwen, de drukkerij en de titels van De Standaard en richten de N.V. De Gids op met Bekaert als voorzitter en Herbert als afgevaardigd beheerder. De bijna 22-jarige Neels treedt in oktober 1944 als huistekenaar in dienst bij N.V. Standaard; zijn eerste tekeningen verschijnen in *Het Nieuwsblad* van 12 oktober 1944.

Léon Antoine (voluit Leo Antone Charles Joseph) Bekaert (1891-1961) is de tweede zoon uit een gezin van vijf. Vader Leo Leander Bekaert (1855-1936) is de oprichter van de N.V. Bekaert in 1880 in het West-Vlaamse Zwevegem. Het bedrijf produceert als eerste prikkeldraad in België. Na de dood van vader Bekaert in 1936 leidt Leon de familieonderneming en bouwt het bedrijf internationaal sterk uit door voluit in te zetten op de productie van hoogwaardige staaldraad.

Marcel Neels (1922-2016) kent Paul de Ryck (1913-1956) van zijn tijd bij het Arbeidsambt in Gent,

▲ *Paul de Ryck door Marc Neels (1945).*

▼ *Léon Bekaert (staand) in 1945.*

waar de Ryck afdelingshoofd is van 1942 tot 1944. De Ryck gaat meteen na de bevrijding aan de slag als redacteur van *De Nieuwe Standaard* en kan de jonge Neels introduceren bij de krantengroep. Op 5 oktober 1944 krijgt Marcel Neels een uitnodiging van Betsy Hollants, hoofdredacteur van *De Nieuwe Standaard* om zijn 'teekenwerken' voor te leggen. En dat is de start van een ongelooflijke carrière...

Marcel Neels heeft in zijn Gids-periode waarschijnlijk niet veel contact met zijn voorzitter Bekaert en afgevaardigd beheerder Herbert. Met zijn collega-journalisten klikt het daarentegen zeer goed, de getuigenissen in het personeelsblad *De Zetduivel* spreken boekdelen (lees het artikel over *De Zetduivel* in *StripKiosk* nr. 1).

Een van die collega's is Jan de Spot (1912-1980), eerst buitenlands correspondent voor *De Nieuwe Standaard*, later directeur-hoofdredacteur van *De Nieuwe Standaard* en *Het Nieuwsblad*. Neels schakelt in die periode over op zijn pseudoniem Sleen en illustreert talrijke cursiefjes van zijn hoofdredacteur. Ze worden goed bevriend met elkaar en Sleen geeft de Spot regelmatig een cameo in zijn stripverhalen. Hij is te herkennen als de struise, dikke man die op wat krulletjeshaar na kaal is. Het is de Spot die het pad van Sleen voor de tweede keer laat kruisen met Bekaert. ▸

▲ *Originele tekening van een vredig tafereel bij de kerstboom in 't* Kapoentje *van 22 december 1949: Stropke en Flopke hebben vrede gesloten met de Indiaan die hen in hun avonturen naar het leven staat, Nero en Van Zwam verbroederen met Het Zeespook en Willie en Piet Fluwijn en Bolleke hebben zich verzoend met Jan Gebuur, een cameo van Jan de Spot.*

Sleen en Bekaert in Zwevegem

Al in 1949 wordt Marc Sleen ingeschakeld om een enorme muurschildering te maken voor Zwevegem. Wanneer Jan de Spot in 1950 juridisch adviseur en in 1957 algemeen directeur wordt van de N.V. Draadtrekkerijen Bekaert in Zwevegem, wordt hij de naaste medewerker en vertrouwensman van Léon Bekaert. Begin jaren 50 start Bekaert een intensieve reclamecampagne om haar afrasteringen bij de landbouwers aan te prijzen, en de Spot denkt daarvoor meteen aan zijn vroegere collega Marc Sleen. Sleen maakt twee nieuwe muurschilderingen, illustreert twee mooie boekjes met samen niet minder dan 47 tekeningen, een scheurkalender met een woordeloos stripje van zes plaatjes en losse illustraties in folders en in de onthaalbrochure voor nieuwe medewerkers. De muurschildering en alle reclametekeningen tonen de dramatische gevolgen als boeren nalaten om hun landgoed van een behoorlijke omheining te voorzien. De oplossing is een degelijke Bekaert-afrastering.

Ursus-draad

In 1929 richt Bekaert een nieuwe afdeling op voor het fabriceren van moderne afsluitingen, waaronder Ursus Vlechtwerk. 'Ursus' is Latijn voor 'beer'. In het Frans hanteert Bekaert de Franse vertaling 'ours'. Marc Sleen tekent begin jaren 50 enkele mooie beer-illustraties voor Bekaert. Ook andere dieren worden door Sleen ingezet in de reclames: Ursus-draad kan letterlijk weerstaan aan een woeste stier.

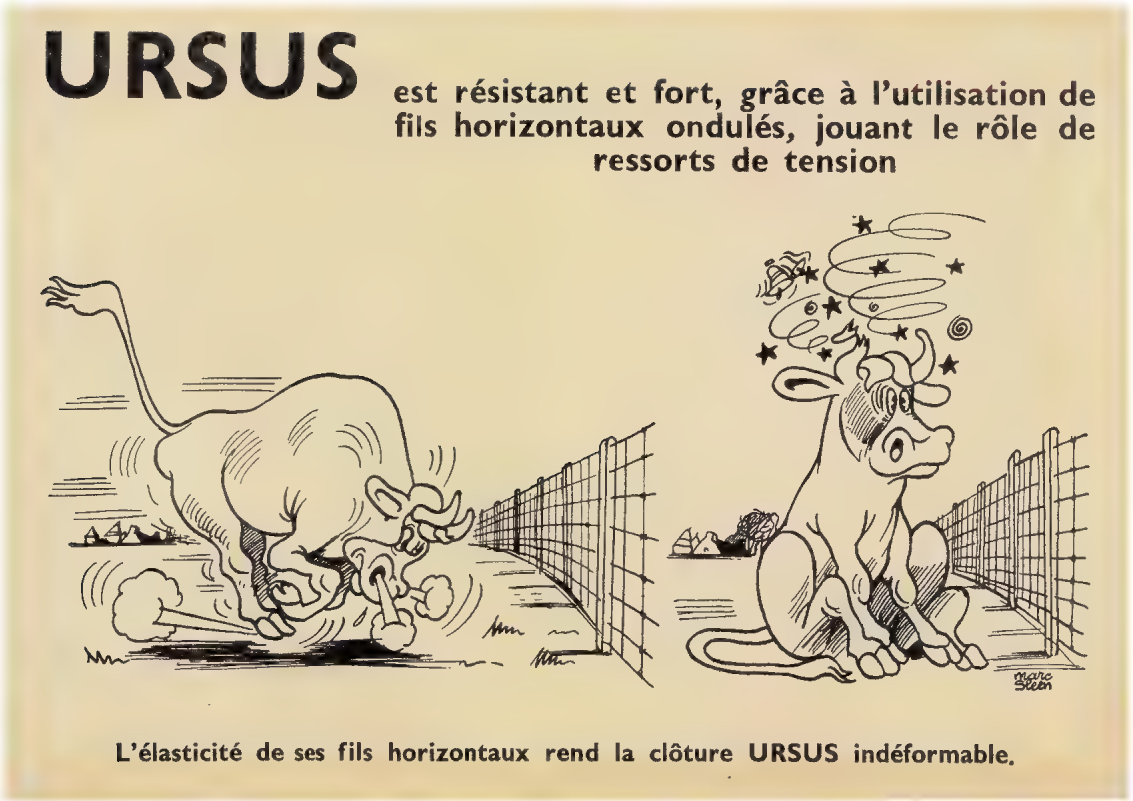
URSUS
est résistant et fort, grâce à l'utilisation de fils horizontaux ondulés, jouant le rôle de ressorts de tension
L'élasticité de ses fils horizontaux rend la clôture URSUS indéformable.

SLEEN BIJ BEKAERT

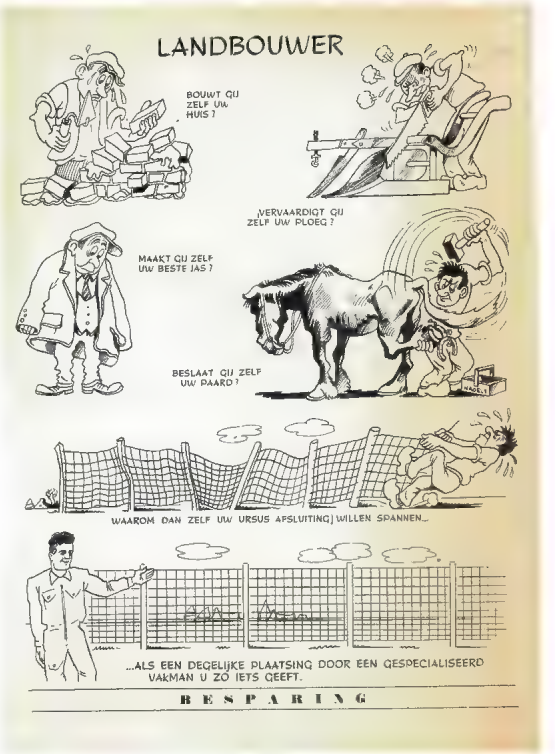
LANDBOUWER
BOUWT GIJ ZELF UW HUIS?
VERVAARDIGT GIJ ZELF UW PLOEG?
MAAKT GIJ ZELF UW BESTE JAS?
BESLAAT GIJ ZELF UW PAARD?
WAAROM DAN ZELF UW URSUS AFSLUITING] WILLEN SPANNEN...
...ALS EEN DEGELIJKE PLAATSING DOOR EEN GESPECIALISEERD VAKMAN U ZO IETS GEEFT.
BESPARING

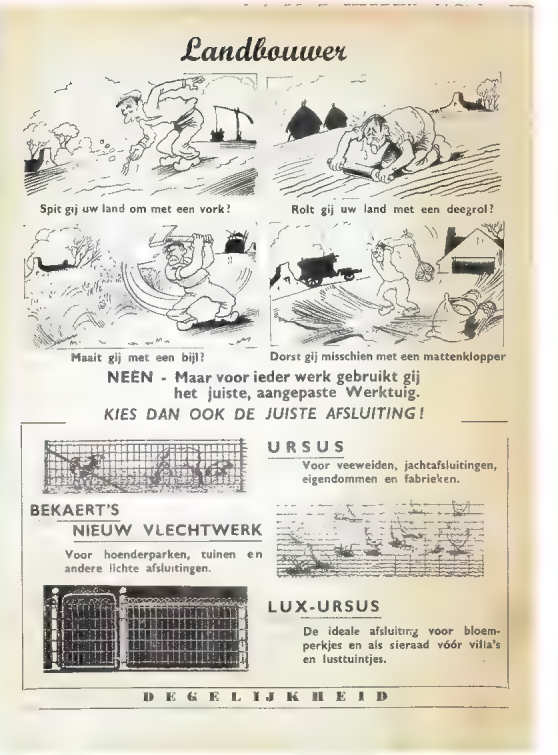
Landbouwer
Spit gij uw land om met een vork?
Rolt gij uw land met een deegrol?
Maait gij met een bijl?
Dorst gij misschien met een mattenklopper
NEEN - Maar voor ieder werk gebruikt gij het juiste, aangepaste Werktuig.
KIES DAN OOK DE JUISTE AFSLUITING!
URSUS
Voor veeweiden, jachtafsluitingen, eigendommen en fabrieken.
BEKAERT'S NIEUW VLECHTWERK
Voor hoenderparken, tuinen en andere lichte afsluitingen.
LUX-URSUS
De ideale afsluiting voor bloemperkjes en als sieraad vóór villa's en lusttuintjes.
DEGELIJKHEID

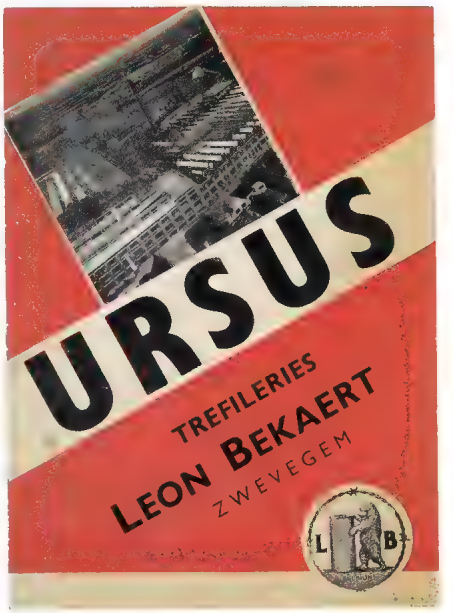

▲ *Een 12 pagina's tellende reclamebrochure volledig gewijd aan Ursus-draad bevat vier pagina's met tekeningen door Marc Sleen: naast de woordloze strip (zie verder) worden de landbouwers aangesproken om kwaliteitsafsluitingen door een gespecialiseerd vakman te laten plaatsen. De brochure bestaat in de twee landstalen.*

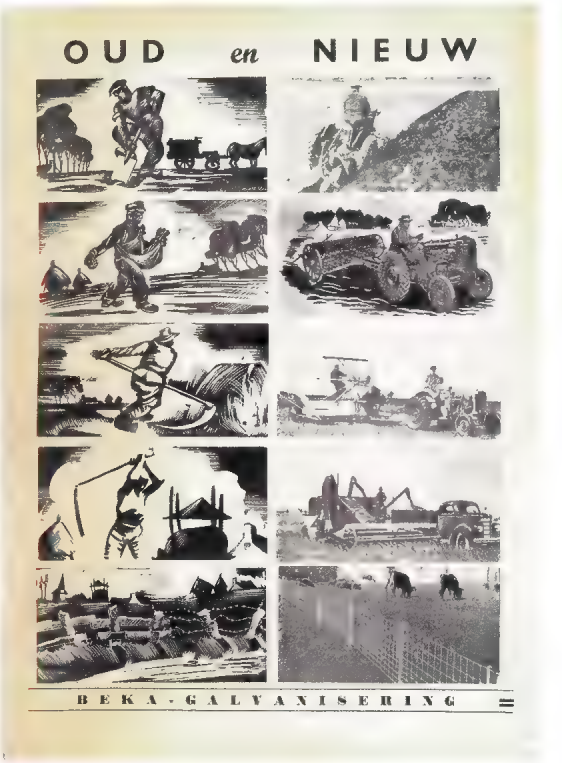

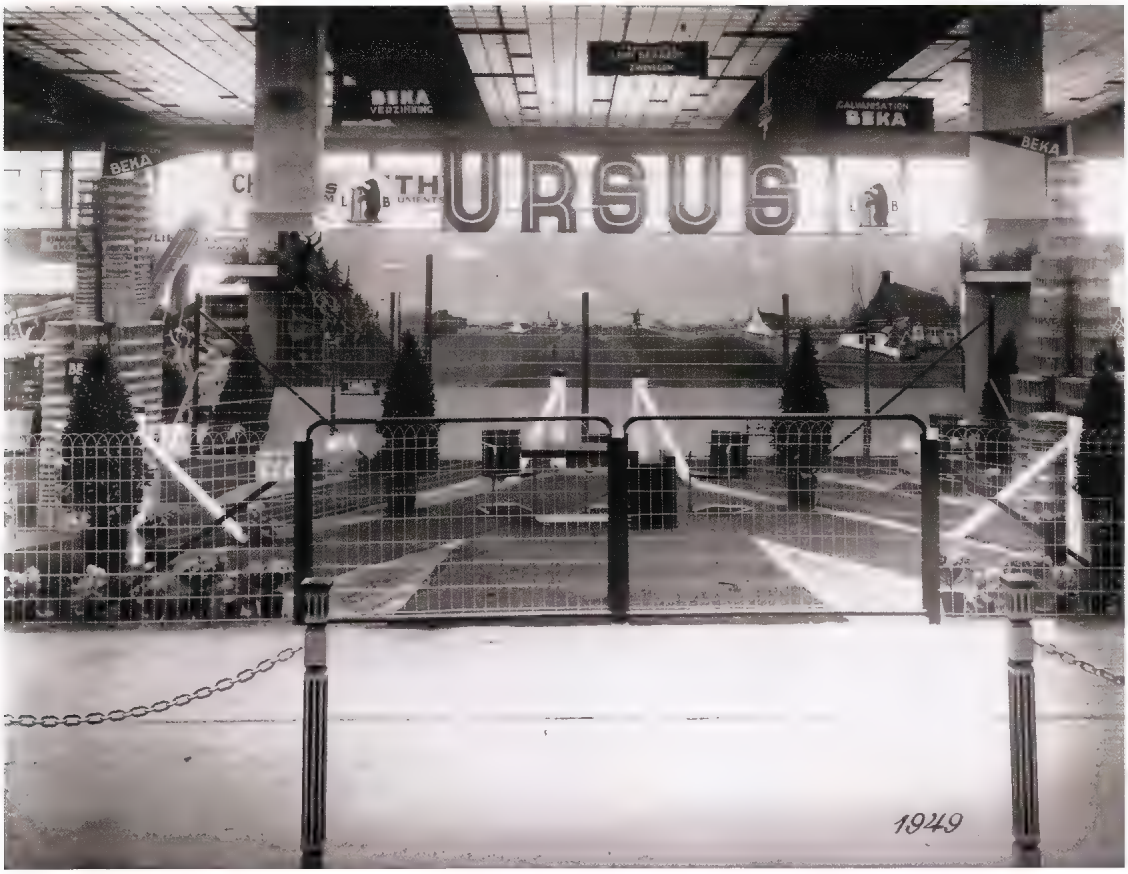

De muurschildering uit 1949

Op een foto, gedateerd 1949, is in een hal met Bekaert-afrasteringen een muurschildering van Sleen zichtbaar in de achtergrond. Het grootste deel van de schildering wordt ingenomen door landbouwpercelen, mooi afgerasterd met Ursus-draad. Enkele boerderijen, een windmolen en een kerkje in de verte vervolledigen het landschap. Helemaal links is het gewei van een hert tussen de bomen zichtbaar en helemaal rechts onderaan staat de handtekening van Marc Sleen met een onleesbaar jaartal. Helaas is de foto in zwart/wit waardoor niet alle details zichtbaar zijn. Maar enkele jaren later maakt Sleen nog twee muurschilderingen die wel nog in al hun kleurenpracht kunnen bewonderd worden.

De muurschilderingen uit 1952

Voor de reclamecampagne uit 1952 trekt Bekaert alle registers open en laat door Marc Sleen twee enorm grote muurschilderingen maken. De ene schildering toont het contrast tussen een landbouwer die zijn landgoed heeft afgezet met gewone prikkeldraad en een landbouwer die Ursus-draad heeft gebruikt; de andere toont een dorpstafereel met de kleinhandelaar die Ursus-draad verkoopt en de plaatselijke vakman die de draad gaat installeren. Verder worden op het tweede paneel leerlingen in de lagere school onderwezen over de voordelen van Ursus-draad met als besluit "*Ursus plaatsen is geld sparen*". De panelen blijven jarenlang bewaard en ondergingen enkele jaren geleden een hoogstnodige restauratie. Momenteel sieren ze twee vergaderzalen in de hoofdzetel van Bekaert in Zwevegem.

Histoire sans paroles

In 1952 tekent Marc Sleen een woordeloze ('histoire sans paroles') strip van zes plaatjes voor Bekaert. De strip wordt in verschillende versies en in twee talen gebruikt om het nut van Ursus-staaldraad op een ludieke wijze aan te tonen. Het opvallendste maar ook zeldzaamste reclame-item met het stripje is een scheurkalender voor 1953.

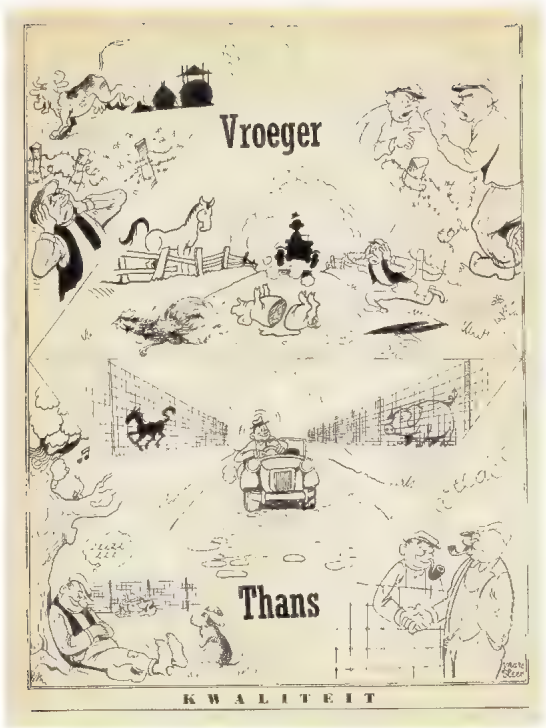

▲ *Verschillende versies van de woordeloze strip voor Bekaert: linksboven de Nederlandstalige versie uit een Bekaert-folder, rechtsboven een Franstalige versie uit een Bekaert-folder waarbij de rook uit de pijp niet vertaald is, linksonder de kartonnen versie gelijkaardig aan de scheurkalender en rechtsonder een Franstalige versie met aangepaste tekst.*

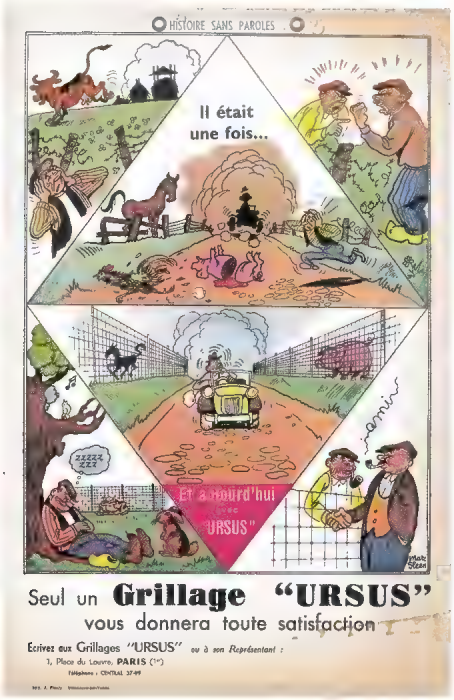

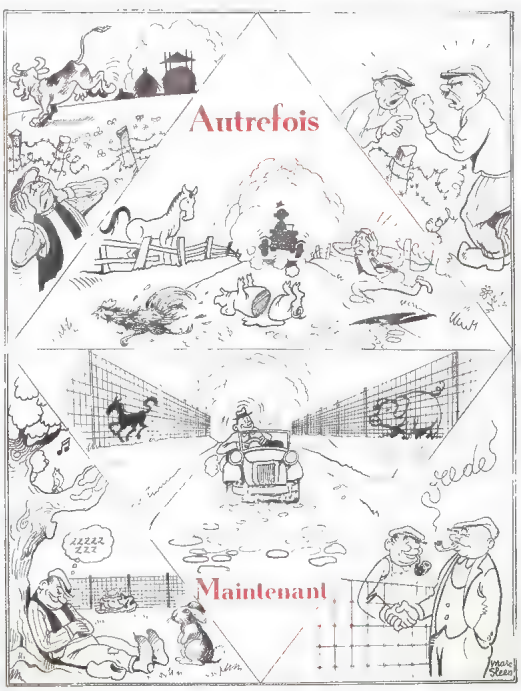

SLEEN BIJ BEKAERT

Covers van de Nederlandstalige en Franstalige Ursusboeken.

De twee Ursusboeken van Bekaert vormen een uitzonderlijk paar curiosa in het Sleen-reclame-oeuvre. De oblongboekjes meten 22 cm x 14 cm en bevatten elk 32 pagina's. Het Nederlandstalige boekje is getiteld *Het Ursusboek voor oud en jong*, het Franstalige boekje kreeg als titel *Lectures passionnantes pour grands et petits*. Er is een wezenlijk verschil tussen beide boekjes: het Nederlandstalige boekje bevat 'vrolijke rijmverhalen gebouwd op boerenspreuken', het Franstalige boekje bevat verhalen gebaseerd op drie fabels van Jean de La Fontaine (1621-1695) en één kortverhaal door Alphonse Daudet (1840-1897). Het is dan ook logisch dat Marc Sleen verschillende illustraties voor de twee boekjes maakt. Voor de vier boerenspreuken tekent Sleen vierentwintig tekeningen, zes tekeningen per spreuk. Voor de vier fabels tekent hij drie maal zes en één maal vijf tekeningen. Het totaal komt daarmee op 47 volledig uitgewerkte en gedetailleerde tekeningen.

Volgens een getuigenis op de website van de Bekaert seniorenclub zijn de boekjes te situeren rond 1952: "*In April 1954 mocht ik een briefje beantwoorden van iemand uit Wevelgem die op een speciale wijze naar Ursusboekjes vroeg. Ik was toen 10 maand in dienst bij de cel verkoop binnenland. Mijnheer Leon [Bekaert] had toen beslist dat er rechtstreeks met de klanten zou gewerkt worden en niet meer via de UTCB, de organisatie van Belgische draadtrekkers en nagelmakers, gevestigd te Brussel, die de orders verdeelde onder de aangesloten leden. Dit boek bevat vrolijke rijmverhalen gebouwd op boerenspreuken en werd indertijd aangeboden door de 'TREFILERIES LÉON BEKAERT' te Zwevegem. Marcel Neels, alias Marc Sleen, is ongeveer dertig jaar oud als hij deze reclameopdracht aanneemt. Hij maakt intussen al zijn eerste Nerostrips en tekent cartoons voor kranten. Het Ursusboek, verspreid rond 1952, moet de landbouwers aanzetten om afrasteringen van Bekaert te gebruiken.*"

VROLIJKE RIJMVERHALEN
gebouwd op boerenspreuken
U aangeboden door de
«TREFILERIES LEON BEKAERT»
TE ZWEVEGEM

Titelblad van het Nederlandstalige Ursusboek.

Gaat in proces al voor een koe...
Ge legt er nog een paard aan toe !

Drie koeien waren uit een wei
met gekke sprongen uitgebroken.
Ze stormden door het veld terzij,
hun staart hoogmoedig opgestoken.

Verhakkeld lag het hele veld.
De buren gingen aan het vechten :
de slagen werden niet geteld.
Men wou ter plaats het pleit beslechten !

Maar rijkswacht bracht hen voor 't gerecht,
gebroken arm, het hoofd omwonden.
Het drama werd er uitgelegd :
De rechter schreeuwde opgewonden !

De rekening werd voorgelegd.
« Gevangenis of boet betalen ! »
Hun advocaten stonden recht
en schenen van... geluk te stralen !

Alleen de boeren lachten niet,
het vonnis werd door geen geprezen !
Hoe konden zij op hun gebied
zo dom en zo kortzichtig wezen !...

Toen stelden zij een wijze daad :
niet langer werd er bloed vergoten,
Want door een net van URSUS-DRAAD
werd goede buurmanschap gesloten !

Als de vos de passie preekt...
Boerke wacht uw ganzen !

Er was 'n keer een sluwe vos
die voor de ganzen stond te preken.
De hofboer kende wel een vos
maar helemaal geen vossenstreken !

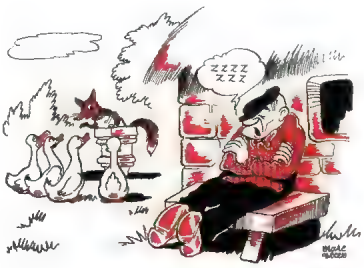

En toen de boer zijn dutje deed
zei Reinaert : « Zalig zij die slapen ! »
Ook hier nam hij de ganzen beet,
het boerke zat daar dom te gapen !

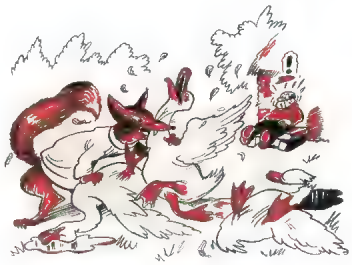

Maar plots werd Reinaert woedend-rood,
viel aan en ging bezeten bijten.
Ons boerke schrok zich bijna dood...
Hij zou het beest den schedel splijten !

En met een bijl ging hij te keer
als was de boer nu zelf bezeten !
Maar Reinaert redde vel en... eer
en vluchtte met... gerust geweten !

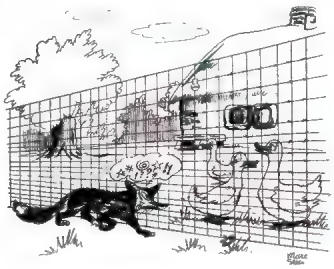

Toch werd de boer hem toen de baas ;
de vos had hem genoeg belasterd !
Met rollen URSUS-KIPPENGAAS
werd gans het boerenerf omrasterd !

Verveeld, met heel wat minder zwier
zag 't ganzenvolk heer Reinaert sluipen ;
het boerke schokte van plezier
Meneer de Vos had... af te druipen !

Wie zaait... zal maaien !

Er was 'n keer een dwaze boer
die zaaide op een veld vol kippen.
Al was hij nog zo sterk en stoer :
de zaden bleven 't veld .. ontglippen !

En toen de tijd van oogsten kwam
stond hij verbaasd om 't weinig koren.
Hij won niet eens zijn boterham
hij had zijn geld en tijd verloren !

Zo was er nog 'n tweede boer
die plantte op 'n veld met zwijnen
t Is klaar dat hij niet beter voer ,
zijn kansen bleven steeds verkleinen !

De zwijnen wraten alles op
en lagen vet en lui te slapen.
De boerenpet vloog van zijn kop,
iets anders viel niet... op te rapen !

Toen vonden beide boeren 't wijs
hun hof met URSUS-DRAAD te sluiten.
Hun hoeve werd een paradijs :
de kippen bleven veilig buiten !

En ook de zwijnen zagen stoer
door URSUS-DRAAD hun macht gebroken.
Met reden heeft daarop de boer
'n stevige sigaar ontstoken !...

Als het kalf verdronken is... wordt te laat de put gevuld !

Er zat 'n keer een oude koe
gezellig bij een boom te breien.
Ze deed van tijd haar ogen toe
en liet haar kinders maar betijen.

Maar in de waterput naast haar
bleek plots 'n stoeiend kalf gevallen.
Het beestje had het hooploos-zwaar,
De moeder ging waanzinnig brallen !

Boerin noch boer en ook geen knecht
vermochten 't kalfje nog te helpen.
Het bleek een radeloos gevecht ;
hun zwaar verdriet was niet te stelpen.

Al gauw werd toen de put gevuld.
Helaas ! Het kalf was reeds verdronken.
Wie had er aan dit drama schuld ?
Wie had geen veiligheid geschonken ?

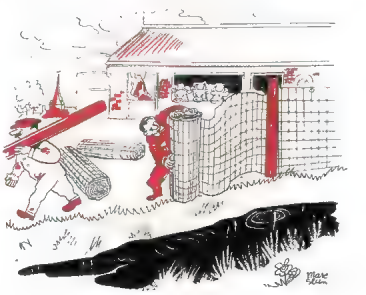

Doe niet als die beproefde dwaas !
Wil liever URSUS-DRAAD gebruiken.
Zo blijft gij van uw hof de baas
en zal geen beest in 't water stuiken !

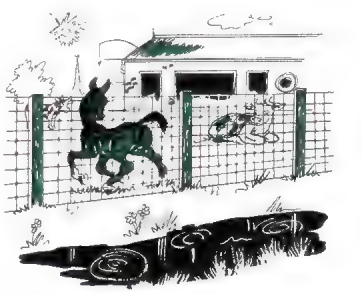

Omspan met URSUS veld en wei !
Dan zal de zon uw hof beschijnen,
en zullen van uw boerderij
de kommer en de vrees verdwijnen !

LE RENARD ET LES POULETS D'INDE

(selon La Fontaine)

Contre les assauts d'un Renard
Un arbre à des Dindons servait de citadelle.
Le perfide ayant fait tout le tour du rempart,
y vit chacun en sentinelle.

Lui, qui n'était novice au métier d'assiégeant,
Eut recours à son sac de ruses scélérates,
Feignit vouloir gravir, se guinda sur ses pattes,
Puis contrefit le mort, . . .

. . . puis le ressuscité
Arlequin n'eut exécuté
Tant de différents personnages.

Il élevait sa queue, il la faisait briller,
Pendant quoi nul Dindon n'eut osé sommeiller.

Les pauvres gens étant à la longue éblouis,
Toujours il en tombait quelqu'un : autant de pris,
Autant de mis à part : près de moitié succombe.

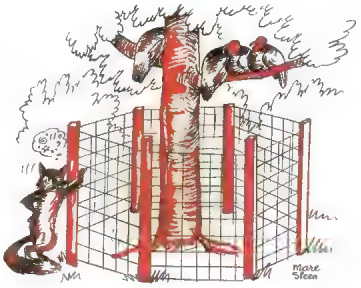

Ce que voyant au matin, le fermier
à l'OURSON BEKA décida de clôturer.
Le renard depuis lors s'acharne en vain :
Aucun dindon ne calme plus sa faim.

LES LOUPS ET LES BREBIS

(selon La Fontaine)

Après mille ans et plus de guerre déclarée,
Les Loups firent la paix avecque les Brebis.
C'était apparemment le bien des deux partis.

La paix se conclut donc : on donne des otages :
Les Loups, leurs louveteaux ; et les Brebis, leurs chiens.

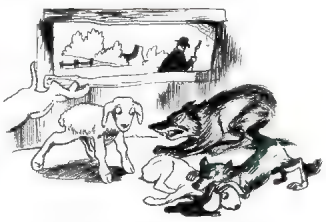

Au bout de quelque temps que messieurs les louveteaux
se virent loups parfaits et friands de tuerie,
ils vous prennent le temps que dans la bergerie
Messieurs les bergers n'étaient pas.
Etranglent la moitié des agneaux les plus gras . .

Les emportent aux dents, dans les bois se retirent.
Ils avaient averti leurs gens secrètement.
Les chiens, qui, sur leur foi, reposaient sûrement,
Furent étranglés en dormant.

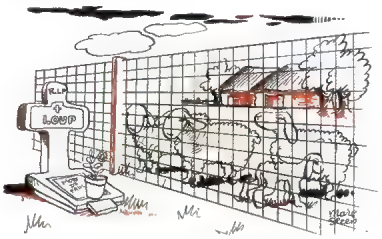

Depuis ces jours sanglants l'URSUS vient puissamment.
en aide à nos bergers ainsi qu'à nos moutons.
Devant un tel enclos les loups les plus gloutons,
ne peuvent que de faim, mourir bien tristement.

LE FERMIER, LE CHIEN ET LE RENARD

(selon La Fontaine)

Le loup et le renard sont d'étranges voisins !
Je ne bâtirai point autour de leur demeure.
Un renard guettait à toute heure
Les poules d'un fermier.

Il choisit une nuit libérale en pavots :
Chacun était plongé dans un profond repos;
Le maître du logis, les valets, le chien même,
Poules, poulets, chapons, tout dormait....

Le voleur tourne tant qu'il entre au lieu guetté.
Le dépeuple, remplit de meurtres la cité.
Les marques de sa cruauté
parurent avec l'aube ...

Le maître ne trouva de recours qu'à crier
contre ses gens, son chien : c'est l'ordinaire usage.
« ah ! maudit animal, qui n'est bon qu'à noyer,
Que n'avertissais-tu dès l'abord du carnage ? »

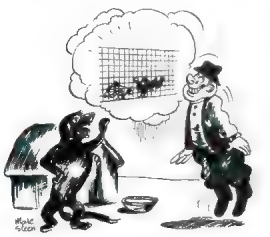

— « Que ne l'évitiez-vous ? c'eut été plus tôt fait. »
Lui répondit le chien en animal sage.
« Une clôture OURSON à ce besoin répondrait.
Plus un renard jamais n'y entrerait.
Devant, ils ne pourront que glapir pleins de rage. »

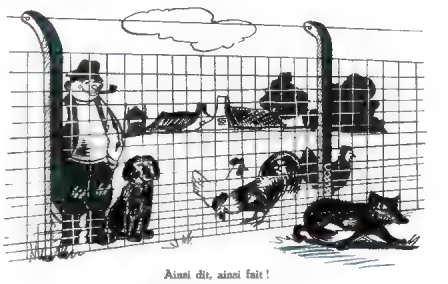

Ainsi dit, ainsi fait !
Désormais plus de carnage.

LA CHEVRE DE MONSIEUR SEGUIN

(selon Alphonse Daudet)

Monsieur Seguin n'avait jamais eu de bonheur avec ses chèvres.
Il les perdait toutes de la même façon :
Un beau matin elles cassaient leur corde et là haut le loup les mangeait.
Cependant, il ne se découragea pas et, après avoir perdu six chèvres de la même façon, il en acheta une septième....

Un amour de petite chèvre — toute blanche.
Il la mit derrière sa maison, dans un clos entouré d'aubépines, où la petite chèvre se trouvait très heureuse ... Du moins au début.

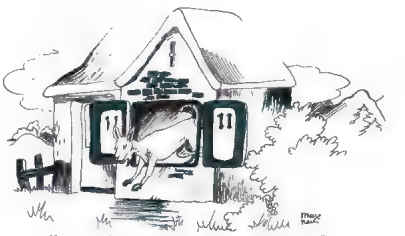

Un jour ... la montagne l'attira — L'ennui lui vint — Elle voulut partir.
Là dessus Monsieur Seguin emporta sa chèvre dans une étable toute noire ... Malheureusement il oublia la fenêtre, et, à peine eut-il le dos tourné, que la petite s'en alla.

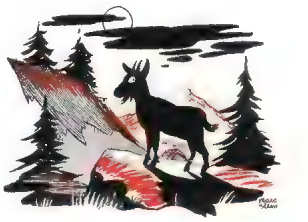

Dans la montagne ce fut un ravissement
Mais le soir ... Hou ! Hou !
Une trompe sonna bien loin dans la vallée.
C'était le bon Monsieur Seguin qui tentait un dernier effort . . pour la faire revenir.

La chèvre entendit derrière elle, un bruit de feuilles. — Elle se retourna et vit dans l'ombre deux oreilles courtes, avec deux yeux qui reluisaient ...
C'était le loup !

Le monstre s'avança et les petites cornes entrèrent en danse.
Cela dura toute la nuit...
Au matin elle s'allongea par terre ...
Alors le loup se jeta sur la petite chèvre et la mangea.

Monsieur Seguin comprit enfin —
Il clôtura son pré à l'URSUS — et, depuis lors, ses chèvres ne peuvent plus s'enfuir et le loup ne les mange plus.

HUISVLIJT

IN DE STRIPS

Licht IN BANGE DAGEN

Het spreekwoord zegt: "Boekenliefhebbers gaan nooit alleen naar bed". Dat klopt als een bus en het doet me denken aan mijn kinderjaren toen ik steevast een stapel stripboeken naast mijn bed had klaar liggen, mocht het zijn dat de slaap niet meteen kon gevat worden. Als kind moest ik het in mijn kamertje stellen met een minuscuul leeslampje met een aftandse abat-jour. Bovendien moest ik mijn kamer delen met mijn grote broer, en moesten er duidelijke afspraken gemaakt worden over de hoeveelheid lumen die door de kamer mocht stromen. Dan maar met de zaklantaarn onder de dekens stiekem verder lezen. Wat een initimiteit!

Daaraan moest ik denken wanneer ik het object onder ogen kreeg dat we in deze StripKiosk gaan "belichten".

Door Peter Van Hooydonck

Met dank aan Jean-Pierre Hendrickx

HUISVLIJT: LICHT IN BANGE DAGEN

Wat een uiting van liefde voor de strip! Een zeshoekige lampenkap in elkaar timmeren en elk vlak versieren met een Suske en Wiske-tafereel, helemaal in kleur. Daar moet je tijd en geduld voor hebben! En knutselvaardigheid... Zelf ben ik zeer onhandig en dus sta ik altijd in diepe bewondering voor knutselwerkjes van dit allooi. Het verhaal gaat dat er oorspronkelijk twee zulke lampen bestonden, en dat ze een kinderkamer hebben versierd. Eén kunnen we hier tonen. Het is een houten structuur speciaal vervaardigd om gedragen te kunnen worden door een lampenhouder, met een opening bovenaan om de warme lucht te laten ontsnappen. De zes vlakken krijgen dan een piramidale structuur, en werden afgezet met een rode houten omlijsting. In deze vlakken moesten dan afbeeldingen komen van Suske en Wiske. Deze werden eerst op zwaar papier geschilderd vooraleer ze in de lampenkap werden gemonteerd. De gekozen thema's zijn onmiddellijk duidelijk. Het zijn de kaftscènes van de albums *De Stierentemmer*, *De Stalen Bloempot*, *De Tuftuf-Club*, *Het Bevroren Vuur*, *De Sterrenplukkers* en *De Lachende Wolf*. Niet perfect uitgevoerd, maar wel met de nodige toewijding om zovele decennia later toch nog te charmeren. De tekeningen moesten aangepast worden om te passen in de ruimten die ervoor gemaakt waren. Welke covers zouden verwerkt zijn in die tweede lampenkap, we zullen het wellicht nooit weten?

De eerste bezitter van dit kleinood zal wel apetrots geweest zijn om deze lamp aan zijn/haar vriendjes te laten zien! Hoe vaak zal hij/zij met grote tevredenheid naar de lamp gekeken hebben bij het lezen van een boek?

▲ *Afbeelding van De Stierentemmer, goed gekadreerd. Bovenaan werden wat extra stenen toegevoegd om de tekening wat verticaler te maken.*

▲ *Afbeelding van De Stalen Bloempot. De extra voorwerpen op de voorgrond werden hier weggelaten. Ook het wapenschild verdween zodat het geheel wat soberder werd.*

▲ *Afbeelding van De Tuftuf-Club, de witte figuur en de ruine werden behouden. De boom links op de cover moest wijken. En natuurlijk moest de raaf ook present zijn!*

▲ *Afbeelding van Het Bevroren Vuur. De meeste elementen werden bewaard. Om de prent wat verticaler te maken, werden extra besneeuwde takken bijgetekend.*

▲ *Afbeelding van De Sterrenplukkers. In de achtergrond werd vreemd genoeg de Eiffeltoren weggelaten en ook de typische Parijse figuur Monomme.*

▲ *Afbeelding van De Lachende Wolf. De hut rechts viel weg om een meer verticaal karakter aan de compositie te verlenen.*

20 Cigarette Cartoons

De introductie van de MS-sigaret in de Benelux-landen (1971)

Onlangs flitste in een facebookgroep een voor mij (en vele anderen) onbekende tekening van Peyo voorbij, met slechts summiere informatie over de herkomst. Ik nam rechtstreeks contact op met de persoon die dit geplaatst had, maar hij bleek niet echt happig te zijn om meer informatie te verstrekken ...

Uit reacties op dit bericht bleek wel dat er nog meer tekeningen rond hetzelfde onderwerp bestonden, uitgevoerd door andere strip- en cartoontekenaars.

Mijn diep ingebakken padvinder/speurdersinstinct bracht mij uiteindelijk toch op het spoor van de oorsprong van deze tekeningen: een portfolio op A5-formaat, een tot hier toe nauwelijks bekend en quasi onvindbaar collectorsitem.

Echt iets voor in *StripKiosk*, dacht ik dan...

Door Philippe Mouvet

Chocolade sigaretten, we waren er verzot op in onze jeugdjaren

De Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) versus de tabaksindustrie: een jarenlange strijd

We schrijven april 2021. In de Verenigde Staten wil de regering-Biden de sigarettenfabrikanten dwingen om het nicotinegehalte in hun producten zodanig te verlagen dat ze niet meer of nauwelijks verslavend zouden zijn. Rokers zouden blijkbaar geneigd zijn om er helemaal mee te stoppen als in hun pafstokjes (bijna) geen nicotine meer zit. Mogelijk zou ook het verkopen van menthol-sigaretten, populair bij de jeugd, voortaan verboden worden (wat trouwens in de EU sinds mei 2021 reeds het geval is).

Het is Biden menens want in Amerika overlijden jaarlijks zowat 480.000 rokers. Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie maakt de sigaret wereldwijd elk jaar 8 miljoen doden, waaronder 1,2 miljoen door passief roken, en loopt ook de sociale kost gerelateerd aan de gevolgen van tabaksverslaving jaarlijks op tot in de tientallen miljarden euro's...

Bij de aankondiging van deze voornemens gingen de aandelen van Philip Morris (Marlboro) met 6 % omlaag, die van B.A.T. (eigenaar van Lucky Strike) met 7 %; Gauloise-producent Imperial Brands deed niet beter...

Het initiatief van Biden is voorlopig de laatste zet in een krachtmeting tussen de tabaksindustrie en regulerende gezondheidsinstanties die sinds de jaren '70 van de vorige eeuw aansleept. Het is er dus één van lange adem...
Een eerste federale antitabakswet werd in de Verenigde Staten in 1970 gestemd: de 'Public Health Cigarette Smoking Act'. In navolging van deze wet werd in 1976 in Frankrijk de 'Wet Veil' (naar toenmalig minister van gezondheid Simone Veil) gestemd, die bepaalde dat tabaksreclame enkel nog via de geschreven pers mocht gevoerd worden, dat er geen sportieve evenementen meer gesponsord mochten worden en dat op de verpakking een gezondheidswaarschuwing moest aangebracht worden.
Sindsdien werden preventiecampagnes opgezet om rokers over het gevaar van hun 'hobby' te informeren en werd er getracht om de promotie en publiciteit voor rookwaren aan steeds zwaardere restricties te onderwerpen.

Maar ook de reclameboys van de tabaksector blijven uitermate creatief om de opgelegde beperkingen steeds met iets nieuws te counteren. Ook het lobbywerk van de fabrikanten blijft in al die jaren indrukwekkend efficiënt. Het is nu afwachten hoe de tabaksfabrikanten zich zullen verweren, via lobbyen en rechtszaken. De strijd is duidelijk nog niet gestreden...

Toen een sigaret roken nog cool was

Nu tabaksreclame zo goed als verboden is kunnen we ons niet meer voorstellen dat er een tijd was dat artsen en kinderen gebruikt werden om deze kankerstokjes aan te prijzen. Je kon trouwens ook niet vroeg genoeg kinderen manipuleren om later verstokte rokers te krijgen. Eerste stap: de chocoladen sigaret! Het is ook niet toevallig dat bij de kruidenier de snoeprekken jarenlang naast die van de sigaretten stonden...

Ook Mickey Mouse werd ingeschakeld in de reclamecampagnes voor sigaretten

Onwaarschijnlijke advertentie voor Marlboro

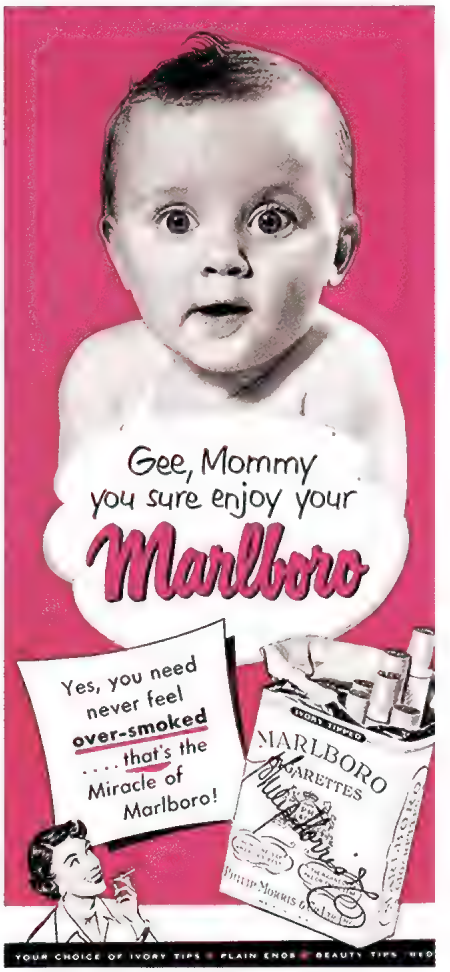
Gee, Mommy
you sure enjoy your
Marlboro
Yes, you need never feel over-smoked ....that's the Miracle of Marlboro!
MARLBORO
CIGARETTES
YOUR CHOICE OF IVORY TIPS PLAIN ENDS BEAUTY TIPS

Decennia lang streelde tabaksreclame vooral het machobeeld dat mannen graag van zichzelf wilden ophangen. '*Blaas je sigarettenrook in het gezicht van een knappe vrouw en ze zal als een blok voor je vallen*' weet Tipalet te vertellen. Dat de onfortuinlijke dames misschien wel door zuurstoftekort aan hun voeten lagen, wilden al die Marlboro-venten echt niet weten. Zo'n leuke versiertruc! Als wat later door de vrouwen-emancipatie ook de dames meer begonnen te roken, werd ook voor hen aan een gelijkaardig verleidsterimago gewerkt, met aangepaste, slanke pakjes en andere smaken. De vrouwensigaret moest symbool van glamour, elegantie en luxe worden. Roken als levensstijl, flitsend en succesvol. Kortom het symbool van vrouwen-emancipatie en zelfstandigheid. Met het bijkomend (en best doorslaggevend) argument toen: '*Van roken word je slank*'...

▾ Feministen zullen deze pagina mogelijk uit het nummer scheuren

Babyboomers aan zet..

Door de opkomst van een aparte jeugdcultuur in de loop van de jaren '60 gaan tabaksfabrikanten naar een gepaste, specifieke verleidingsstrategie zoeken om ook deze potentiëel nieuwe generatie rokers aan te spreken. De jongvolwassenen van de sixties zijn immers veel vrijer dan die uit de vorige generaties, hebben hun eigen muziek, hun eigen mode en tijdschriften, kortom een eigen cultuur, een eigen identiteit, hebben meer zakgeld, zijn zelfstandiger in hun keuzes en worden in geen tijd de nieuwe consumentendoelgroep voor de reclamewereld. Sigarettenmerken die zich specifiek tot deze groep willen richten zullen dus naar een imago moeten zoeken dat bij hen past. Niet enkel de verpakking moet er tegelijkertijd fris en modern uitzien en klasse uitstralen om de aandacht van kandidaat-rokers te trekken, ook de strategie om hun product in de markt te zetten moet anders.

Wanneer het Italiaanse sigarettenmerk MS (acroniem voor Messis Summa – de beste oogst) van tabaksproducent Lorrillard) in 1971 zijn 'International MS'-sigaret in België (en van daaruit in de andere Benelux-landen) wil introduceren, verkiest het om zich specifiek tot deze veelbelovende jeugdige doelgroep te richten. Er wordt voor een gepaste formule gekozen die nauw aansluit bij hun belevingswereld en anders is dan concurrerende merken: een hele nieuwe aanpak, met STRIPS en HUMOR als voornaamste ingrediënten.

De babyboomgeneratie (kinderen die tussen 1945 en 1955 zijn geboren en die in de woelige periode tussen 1965 en 1975 zijn gaan studeren) is immers in de Benelux opgegroeid met strips en blijft ook op oudere leeftijd strips lezen. Striplezertjes die in 1960 acht jaar oud waren, zijn er in 1970 achttien. Een wereld van verschil.
Stripbladen moeten in de periode 1960-1970 dan ook regelmatig hun doelpubliek herdefiniëren. In België schuift het weekblad *Kuifje* een beetje richting oudere tieners op; het weekblad *Robbedoes* daarentegen blijkt dankzij strip-antiheld Guust Flater, lieveling van de sixties-generatie, de spreidstand tussen kinderen en jongvolwassenen aan te kunnen. Het Franse stripweekblad *Pilote* gaat daarentegen in die periode vervellen van kinderblad tot een platform voor jeugd-emancipatie.

Begin jaren '70 zullen trouwens ook meer 'volwassen' stripbladen opgestart worden: *Modern Papier* en *Tante Leny presenteert* in 1970 in Nederland, *L'Echo des Savanes* (1972), *Fluide Glacial* en *Métal Hurlant* (1975) in Frankrijk. ▸

▴ *Tandartsen die publiciteit maken voor tabak, het lijken wel de Middeleeuwen*

Belgische striptekenaars en cartoonisten promoten de 'International MS'-sigaret

Op maandag 4 oktober 1971 wordt in de Brusselse private club Le Cercle des Nations een cocktail georganiseerd naar aanleiding van de introductie van de INTERNATIONAL MS -sigaret in België. Het evenement wordt door tabaksfirma P. Lorillard N.V. Luxemburg gesponsord.
De locatie is goed gekozen: de vrij elitaire club, opgericht in 1969, wordt geleid door een aantal gewezen studenten van Leuven, afkomstig uit vermogende families. Flitsende hippe jeugd dus...

Als herinnering aan deze cocktail wordt een kleine exclusieve portfolio uitgedeeld: '20 cigarette cartoons'.

Het idee achter dit mapje is gezellig: laten we Belgische striptekenaars en cartoonisten een gag tekenen waarin de leeuw uit het logo van het merk de hoofdrol speelt. De portfolio ziet eruit als een klassiek tekenmapje (rood/zwart gevlekt papier, standaard schooletiket met titel, linnen rug,

De bijdrage van Raymond Reding

MOI RENÂCLER ?!... PAS DU TOUT !... JE SUIS MÊME D'ACCORD POUR RÉNOVER LE VIEUX " SAUT DU CERCEAU "
... MAIS ALORS AVEC DES INTERNATIONAL MS !... LES AUTRES ME PICOTENT...
Raymond REDING.

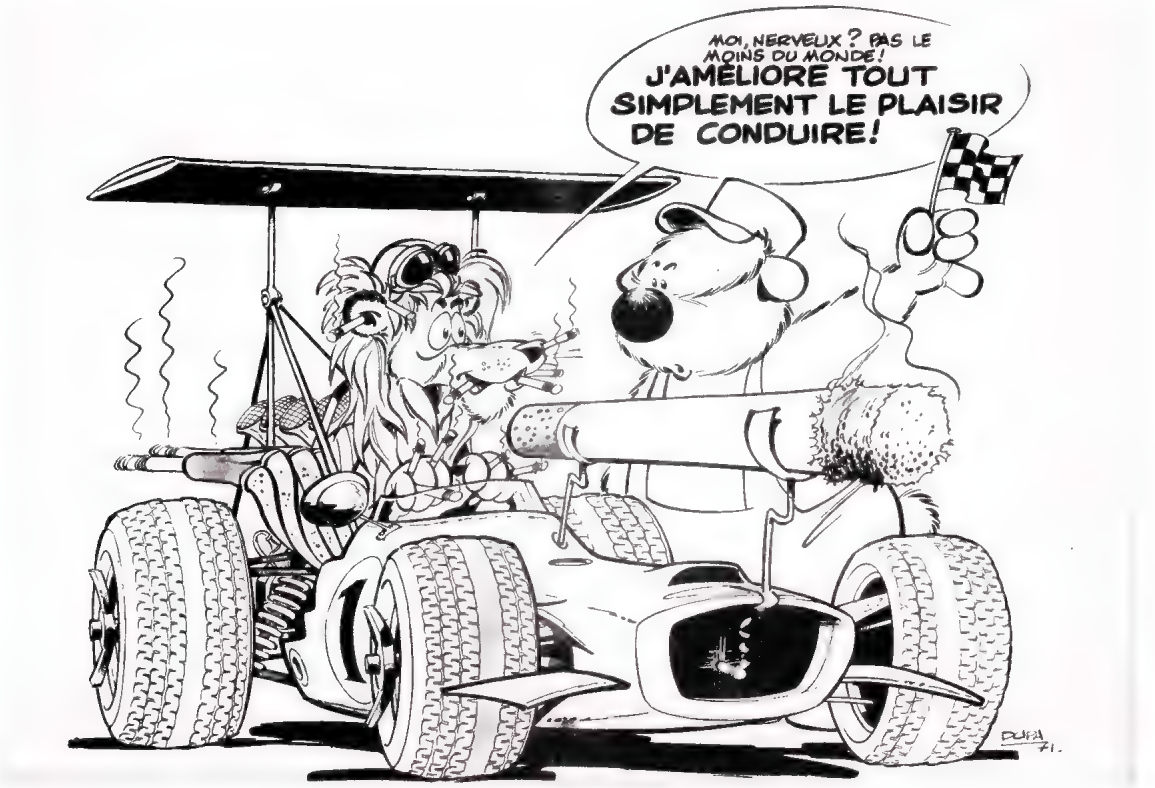

Tabakverslaving was het thema van de gag van Dupa (Dommel)

zwart bindlintje) waarin losse bladen met telkens per blad een cartoon zijn geschoven, alsook een 28 pagina's tellende tweetalige brochure met begeleidende tekst, geschreven door journalist en nieuwslezer Jan Bauwens. In deze brochure geeft de journalist meer informatie over de opzet van de portfolio en stelt hij de 22 tekenaars en cartoonisten voor die aan het project hebben deelgenomen. Zowel de losse cartoons als de brochure zijn op A5-formaat in zwart op wit papier gedrukt. De oplage wordt niet vermeld.

Leverden een tekening voor deze portfolio (in alfabetische volgorde):

> Alidor, Bara, Buth (2 cartoons), De Gieter, Bob De Moor, Dupa, Gal, Got, Greg, Guido, HugoKé, Jacq, Jean-Pol (2 cartoons), Jo-El Azara, Joke (die vermoedelijk de tekening op het etiket maakte, in de portfolio zelf is geen andere bijdrage van hem te vinden), Bob Paternoster (signeert hier zijn cartoon met Paterson), Wies Peleman, Peyo, Picha, Raymond Reding, Roba en Walthéry.

22 tekenaars dus, met in totaal 24 tekeningen/cartoons (waarvan één op het etiket): waarom de portfolio dan de titel '20 cigarette cartoons' draagt, zal altijd wel een raadsel blijven.

In de introtekst wordt vermeld dat ook Willy Vandersteen en Marc Sleen werden aangeschreven, maar dat deze toppers van de Vlaamse strips teveel werk en te weinig tijd hadden om bijdragen te leveren. Andere aangeschreven tekenaars hadden dan weer om meer principiële redenen afgezien van hun medewerking...

▲ *Guy Bara laat zelfs zijn hoofdfiguur Max oppeuzelen door de leeuw*

▼ *Mooie realisatie van Jean Roba*

Het is opmerkelijk dat Vlamingen vooral door cartoonisten vertegenwoordigd zijn, de Franstaligen vooral door striptekenaars.

Aangezien het te promoten product niet echt strookte met het imago van de reguliere helden die de meeste striptekenaars in de weekbladen *Kuifje* en *Robbedoes* (of elders in de pers) animeerden, vinden we die bekende figuurtjes slechts sporadisch terug in de MS-cartoons. Tekenen wel present: Dommel (Dupa), Balthazar (Bob de Moor) en (met twee cartoons) Kramikske (Jean-Pol). ▸

Ook Kramikske is van de partij (Jean-Pol)

Bara laat in zijn cartoon zijn internationaal bekend figuurtje Max de ontdekkingsreiziger zomaar oppeuzelen door de leeuw. R.I.P. Max dus. De leeuw heeft duidelijk van zijn lunch genoten: '*Niets smaakt beter dan de sigaret na het eten*'. Verdoken boodschap 'roken is dodelijk'?... Eenzelfde waarschuwende boodschap vinden we ook terug in de cartoons van Jo-El Azara en Gal. Dit lijkt op het eerste zicht merkwaardig in een promotiecampagne voor tabak, maar is een gevolg van de afspraak tussen de opdrachtgever en de ingeschakelde tekenaars: die kregen de absolute vrijheid om hun opdracht naar goeddunken uit te werken.

Ondanks deze vrijheid werkt het opgelegde thema 'Leeuw en sigaret' blijkbaar toch wat beperkend bij het zoeken naar originele cartoonideeën. Onvermijdelijk roept het thema bij verschillende tekenaars dezelfde associatie op. Zo liggen rookkringen aan de basis van de bijdragen van zowel Roba, Reding, Jean-Pol, Picha als Guido.

Walthéry is de enige tekenaar die erin slaagt om een gelaagde cartoon te maken. Die toont een leeuw en een haan die gezellig verbroederen rond een gedeeld pakje MS-sigaretten. Beiden dragen een typisch versierde studentenpet. Walthéry verwijst duidelijk naar de Vlaamse Leeuw en de Waalse Haan, symbolen van de twee Belgische taalgemeenschappen, en de studentenrellen uit 1968 rond de Leuvense Universiteit. '*Leuven Vlaams, Walen buiten*' was toen de slogan van de Vlaams nationalistische studenten aldaar. Door deze protesten werd de universiteit in twee gesplitst: de Vlaamse KUL bleef in Leuven; de Franstalige UCL verhuisde naar Louvain-la-Neuve. Van deze gloednieuwe, toekomstige Franstalige studentenstad werd op 2 februari 1971 de eerste steen gelegd. Een half jaar later vond Walthéry het dus blijkbaar tijd om de strijdbijl te begraven en de studenten uit de twee taalgemeenschappen te laten verbroederen rond een pakje MS-sigaretten. Duidelijke boodschap: roken verbindt!

Peyo met een wat vergezochte gag

Publiciteit voor roltabak van Morris

Grote afwezige in deze portfolio leek ons Morris. Verbazend, want in die dagen leek zijn stripheld Lucky Luke welhaast aan zijn sigaret vergroeid. Maar: Luke rolde zijn sigaretten zelf... Geen Lucky Luke dus in het promomapje voor de MS-sigaret.

Wel vonden we hem jaren later terug in een reclame voor roltabak GOSSET die op 26 juni 1978 in *Gazet van Antwerpen* verscheen. Lucky Luke stopte in 1983 echter zelf met roken toen zijn avonturen als een reeks tekenfilms voor de Amerikaanse TV werden herwerkt. Dag sigaret, welkom grasspriet! In 1988 kreeg Morris hiervoor trouwens een ereteken van de Wereldgezondheidsorganisatie.

De gag van François Walthéry heeft een communautair tintje

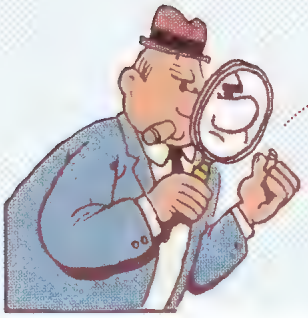

STRIPKIOSK
FOCUST OP

ROBBEDOES ALBUM 1

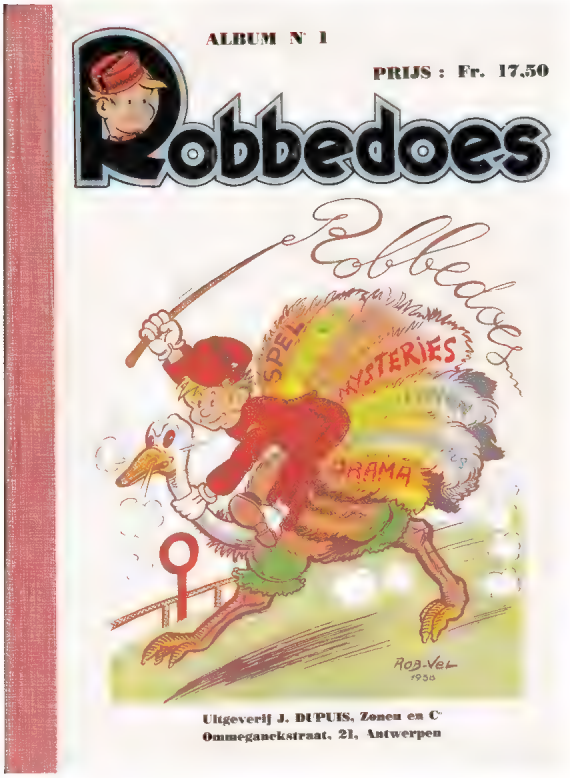

Wat een verbluffend exemplaar kreeg ik daar voorgeschoteld. Het legendarische eerste album van het weekblad Robbedoes, uitgegeven in 1939 door Dupuis. De 7 groot-formaat albums van Robbedoes (in het Frans zijn het er 8!) behoren tot de moeilijkste stripbundelingen om in zeer goede staat aan te treffen. Dit is te wijten aan de witte covers die snel beduimeld worden maar vooral aan het ongemakkelijke grote formaat waardoor ze niet goed in een standaard boekenkast passen.

Het album nummer 1 is daarin het meest iconische, zoals vele nummers 1 van bundelingen van stripweekbladen. Denken we maar aan Verzameling Kuifje deel 1 , 't Kapoentje album 1, Kleine Zondagsvriend album 1, enz.

Door Peter Van Hooydonck

Van deze eerste bundeling van *Robbedoes* bestaan diverse uitvoeringen. De kleur van de rug varieert van rozerood tot groen, ook de materie van de rug is niet altijd dezelfde: het rozerood heeft een grovere wafelstructuur tov het fijnere groene linnen. Dit is typerend voor uitgeverij Dupuis die nooit materialen liet verloren gaan.

Bovendien bestaan er versies met verschillende inhouden. Er is natuurlijk de reguliere bundeling met de eerste 17 nummers. Maar er zijn ook exemplaren met slechts 15 nummers (de eerste twee ontbreken). Ook dit is typerend: Dupuis draaide haar hand niet om om afwijkende albums te maken: wanneer geen volledige albums meer konden gemaakt worden, werden er onvolledige gemaakt. Resterende nummers werden dan verwerkt tot restantenbundels.

Ten slotte is er het verschil van prijs. In feite is er niet echt een verschil maar werd bij sommige exemplaren rechtsboven de prijs overplakt. De eerste exemplaren werden niet overplakt omdat ze verkocht werden in 1939, het jaar van

▲ *Dit exemplaar heeft een opvallend maagdelijk witte achterkaft*

◀ *Vorige pagina: de voorkaft van Robbedoes album 1: uitzonderlijk gaaf*

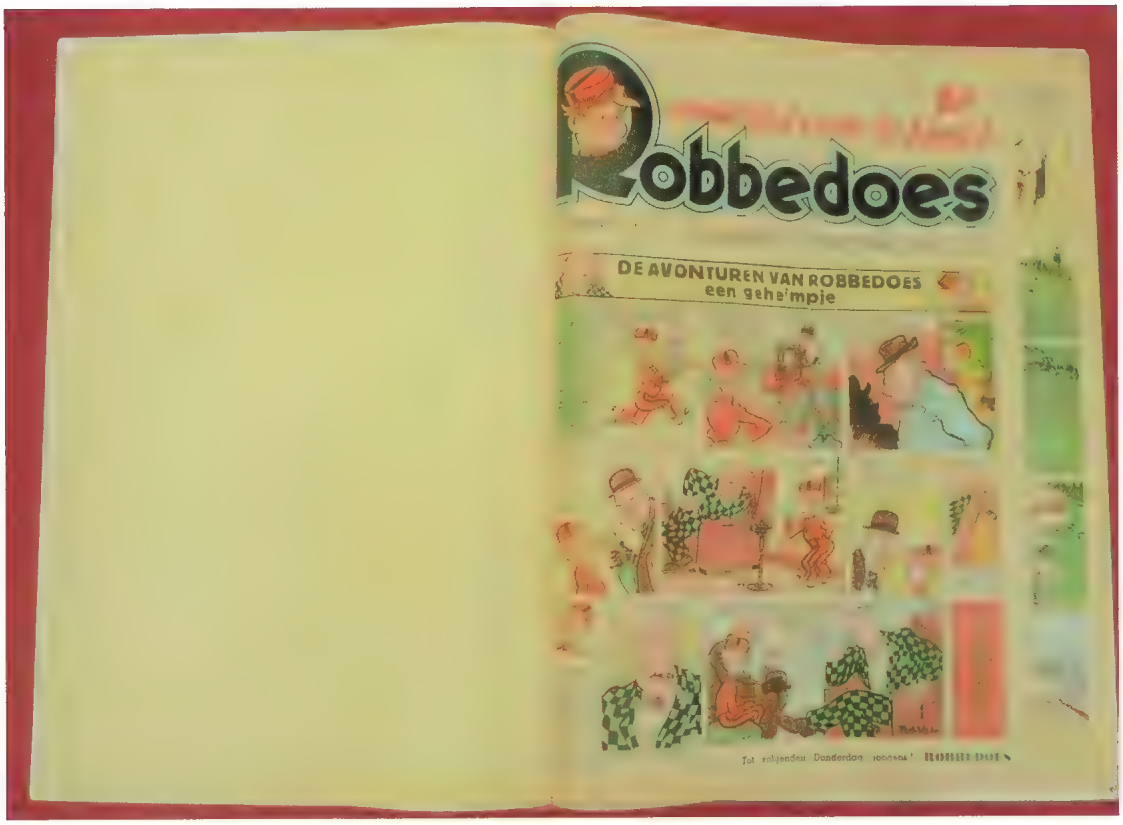

▲ *Ook het boekblok vertoont geen gebreken*

verschijnen. De grote *Robbedoes*-albums bleven echter nog enige tijd verkrijgbaar, zeker tot in 1942. Door de oorlogssituatie vond in België een grote inflatie plaats. Dit had tot gevolg dat de oorspronkelijke prijs van 17,50 BEF werd aangepast naar 22,50 BEF, zo maar eventjes een verhoging met 28%, wat gelijk liep met de inflatiecijfers. Deze verhogingen werden alsmaar belangrijker. *Robbedoes* album 8, hoewel op kleiner formaat, kostte al 30 BEF bij datum van verschijnen (1942).

Terug naar ons topexemplaar dat zeer hoge scores haalt op netheid van de covers, uiterst wit zonder vlekken of sporen van gebruik. Maar vooral de hoeken en randen zijn indrukwekkend. Doorgaans heeft het gebruik en de tand des tijds ervoor gezorgd dat de hoekjes wat openstaan en dat de randen slijtage vertonen. Bij dit exemplaar niets van dit alles. Scherpe onbeschadigde hoeken zoals we nog niet vaak hebben tegengekomen. Onberispelijke randen langs de 4 kanten. Bovendien heeft het de oorspronkelijk prijs van 17,50 BEF.

Meer dan 30 jaar geleden kwam ik nog zulke exemplaren tegen, toen de ontvreemde archiefexemplaren van Dupuis op de markt kwamen. Maar daarna niets meer dat in de buurt kwam van dit exemplaar.

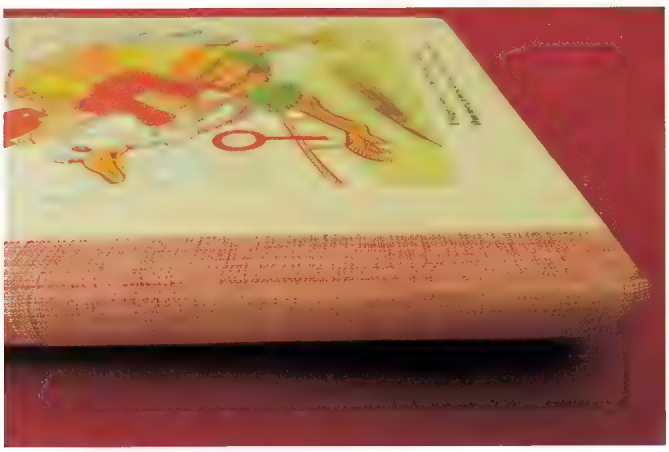

De rozerode rug in linnen vertoont geen slijtagesporen

▲ ▼ *Eén van de meest kwetsbare zones van een gekartonneerd stripboek zijn de randen en de hoeken. Bij dit exemplaar van Robbedoes album 1 zijn ze omzeggens ongeschonden.*

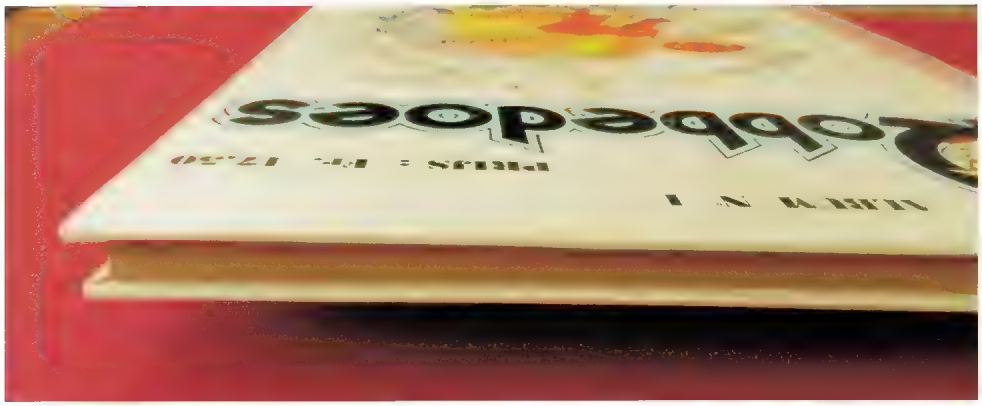

DE GYRATOM

Na reizen naar de maan, nu ook reizen in de tijd

Met het enthousiasme en fantasie die hem eigen zijn, vertelt kunstenaar Tardioli ons zijn fantastisch verhaal. De liefde voor het beeldverhaal levert hem steeds nieuwe ideeën op. Sommige vinden hun weg naar een realisatie. De Gyratom is er zo één. Enkele jaren geleden wilde hij al een echte Gyronef bouwen, als het even kon één die kon vliegen! Tardioli overtrof zichzelf: deze Gyronef van meer dan 5 meter lang en 3 meter hoog kan zelfs in de tijd reizen!

Door Peter Van Hooydonck

Als alles meezit kunnen we de Gyratom in "levende lijve" aanschouwen op de Wereldtentoonstelling van Dubai die begin oktober 2021 de deuren opent. De drie thema's zijn Duurzaamheid, Mobiliteit en Opportuniteit. Op het dak van het Belgisch paviljoen, *The Green Arch* ontworpen door Vincent Callebaut, zal het kunstwerk zijn plaats krijgen, zodat de bezoekers ervan kunnen genieten bij een etentje. De Gyratom dankt zijn naam aan zijn metalen bekleding, afkomstig van de bollen van het Atomium die na de restauratie ervan beschikbaar waren. Pure recyclage dus, en daarmee wordt één van Tardioli's eigen doelstellingen bereikt: het W.A.S.T.E.- concept, ofwel **Will Art Save The Ecosystem**. Meteen is het tijdreizen van de Gyratom toegelicht: van 1958 tot 2021! Hiermee komt Tardioli tegemoet aan de 3 thema's van deze Expo!

▲ *Foto van de "bemanning" van de Gyratom, in een nog niet afgewerkt stadium*

We kennen de Gyronef natuurlijk uit verschillende Suske en Wiske-verhalen, niet in het minst uit *Op het eiland Amoras*, het verhaal waarin beide helden elkaar voor het eerst ontmoeten. Het is één van de scènes uit dit verhaal die Tardioli heeft geïnspireerd: op het einde zitten de vrienden samen in de cockpit van de Gyronef, op weg naar Antwerpen. De kunstenaar heeft respect gehad voor de fantasie van Willy Vandersteen en heeft gekozen voor de oorspronkelijke versie van de personages.

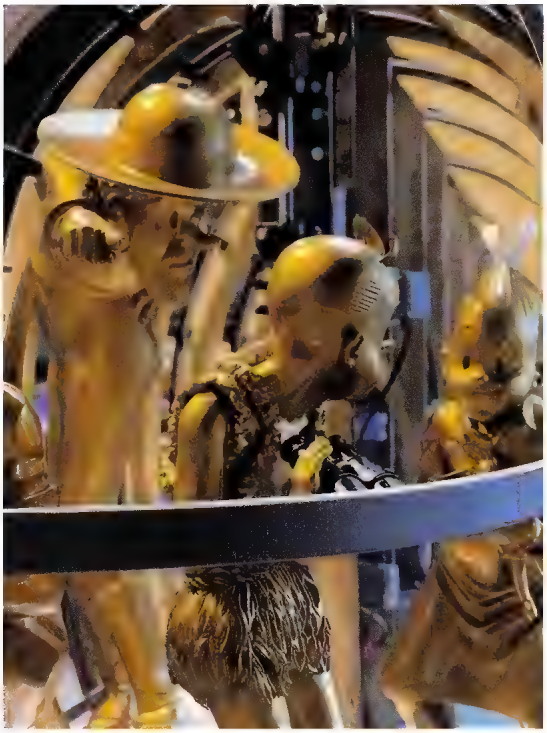

▲ *De figuren in goud, om te beantwoorden aan de normen van Dubai*

De vormgeving van deze personages op ware grootte was geen sinecure. Maar we kunnen beamen dat ze erg geslaagd zijn, met oog voor alle details en met de juiste expressies. Voor de gelegenheid werden ze in goudkleur afgewerkt en kregen ze ogen van zirconium mee. Dit is een knipoog naar de weelderige wereld van Dubai, waar goud en juwelen steeds alom tegenwoordig zijn.

Op het technische vlak is de Gyratom uitgerust met de nodige apparatuur om het tijdreizen mogelijk te maken. Hij wordt vanop afstand bediend vanuit Brussel, hij heeft airco, is voorzien van een draaiende propeller die het mogelijk maakt verticaal op te stijgen, allerlei meetapparatuur, LED-verlichting, en uiteraard de technologie voor het tijdreizen zélf!

Bravo Tardioli!

De avonturen van KUIFJE in de Arabische wereld

▲ *Omslag van het tijdschrift* Kuifje, De sigaren van de farao. *Nr. 26, 22.6.1976.*

"In Hergé herken ik een verwante, in het leven bijna-sullig, maar ongeëvenaard avontuurlijk als hij een pen te pakken krijgt."
Johan Anthierens (1)

Hergé zou als eerste striptekenaar de Belgische lezertjes – althans de Franstaligen – laten kennismaken met de Arabische wereld. Een exotische en onbekende wereld ging voor hen open. Lectuur van de avonturen van Kuifje in het Midden-Oosten versluiert soms een andere dimensie, deze van de realiteit: "*Les stéréotypes des albums de Tintin sur le Monde arabe, sa langue en ses habitants forment un florilège de l'ignorance*" (2). Een nieuwe lezing van de verhalen kan bijdragen tot openbaring van nieuwe inzichten.

Door Jozef Peeters

▾ *Ontmoeting tussen Kuifje en de Monfreid (eerste uitgave van* Les Cigares du pharaon, *1934).*

"*Hergé had veel belangstelling voor de Arabische wereld en stuurde er Kuifje ook meer dan eens naartoe. Hij legde een indrukwekkende documentatie over het gebied aan [...]*". (3) Maar dit zou niet leiden tot kennis van deze wereld of tot begrip bij de tekenaar voor de Arabische wereld. Hergé pikte fragmenten op die bruikbaar waren voor de verhaallijn en de couleur locale. Allicht heeft Hergé zijn inspiratie gevonden in de lectuur van romans en reisbeschrijvingen van Paul Morand, Joseph Peyré en Henry de Monfreid. (4) Tijdens de jaren '30 was er in tal van weekbladen plaats voor de beschrijving van exotische plaatsen, spectaculaire gebeurtenissen en incidenten. De opkomst van de oliestaat Saoedi-Arabië en het groeiende economische en politieke belang van olie sijpelde door in de pers. Aansluitend groeide in Europa de nieuwsgierigheid voor het exotische karakter van de bevolking in verre gebieden. In die landen was er een vreemde taal en schrift, een vreemde godsdienst en zeden en gewoonten. Die wereld gebruiken als decor voor spannende verhalen was dan ook een opportuniteit voor een debuterende tekenaar. In Europa kwam nieuws uit Noord-Afrika meer accuraat aan bod wegens de dominante rol van Frankrijk in dat gebied. Het is dan ook niet verwonderlijk dat aanvankelijk de kennis over Noord-Afrika geprojecteerd werd op het Midden-Oosten. Ook Hergé liep in die val. Louis Blin (°1957), Frans historicus, arabist en diplomaat, is vrij scherp voor Hergé in zijn merkwaardige studie *Le monde arabe dans les albums de Tintin*. (5) Hij toont overtuigend aan dat de tekenaar nauwelijks kennis had van de Arabische wereld en tekortschoot bij de uitbeelding van Arabieren en hun leefwereld. (6) De onnauwkeurigheden en foute afbeeldingen zijn legio. En erger, Blin benadrukt het gebrek aan respect en fijngevoeligheid bij Hergé: "*Hergé ridiculise les habitants des pays, imaginaires ou non, où se rend Tintin [...]*". (7)

Sommige albums van Hergé werden verboden in Arabische landen, o.m. in Marokko, en dit wegens de onheuse behandeling van de Arabische gemeenschap. De Arabieren in die verhalen worden er niet bepaald als heldhaftig, rechtschapen, slim en eerlijk in uitgebeeld. In vier verhalen van Hergé begeeft Kuifje zich in de Arabische wereld. De vier verhalen hebben als leidmotief smokkel en strijd om olie. De uitgever van de Arabische vertalingen, uitgever Dar el Maaref uit Caïro, zou deze verhalen niet opnemen in het uitgaveprogramma. En dit o.m. wegens de onvertaalbaarheid van het pseudo Arabisch gebruikt door Hergé en vooral uit vrees om Arabische lezers te kwetsen. De uitgever bracht alleen *Le Crabe aux pinces d'or* in Arabische vertaling. In 2007 zou de uitgever zijn contract met Casterman niet hernieuwen. De Arabische wereld kent de drie andere verhalen die in het Midden-Oosten spelen dan ook nauwelijks. Geleidelijk zou de tekenaar authentiek Arabisch in sommige verhalen verwerken. Het Arabisch gebruikt door Hergé of Casterman gaf aanleiding tot terechte opmerkingen en kritiek. Over *Tintin au pays de l'or noir* vloeide vrij veel inkt, verspild door Tintinologen en Arabisten. ▸

▴ *Studie L. Blin*

Een bondige benadering van de vier stripverhalen werd gecorrumpeerd door de onmacht om alle edities te vergelijken. In de loop der tijd werden nogal wat wijzigingen aangebracht in de albums. Onderzoek ligt in de handen van specialisten ter zake.

Au pays de l'or noir *(1950). Titelpagina met de letters sad en shin. Het zwarte goud (1968). Met de titel in het Arabisch: al dahab al aswad.*

Les Aventures de Tintin reporter en Orient: Les cigares du pharaon (8) is het eerste verhaal van Kuifje met Arabische setting. Kuifje komt terecht in Port Saïd en later in een woestijn in "Arabië". Het gaat hier niet om Saoedi-Arabië maar om een fictief land. Saoedi-Arabië werd in geen enkel verhaal bij naam genoemd. De bewoners van dit land worden "nobles hommes du désert" of "bédouins" genoemd. In de originele versie brengt Kuifje 8 platen door in Egypte en 36 in "Arabië". In Caïro tekent Hergé onbestaande zandheuvels bij de piramiden. Kuifje komt op het spoor van wapensmokkelaars en opiumhandel en beleeft hachelijke en humoristische momenten in de woestijn. Hij wordt zelfs ingelijfd bij het leger. Een woestijnlandschap is even het decor van het verhaal. Later komt de jonge reporter in India terecht. In de eerste versie kwam Kuifje na zijn tocht door de woestijn bij een stad aan die Mekka genoemd werd: "*Tintin a enfin pu arriver à la Mecque, la ville sainte des musulmans, interdite aux européens...*". Louis Blin wijst erop dat deze stad geen ommuurde stad was en volledig vlak. Dit in tegenstelling tot het beeld van de stad in het stripverhaal. De trappen in de straten zijn fantasie. Het stadsbeeld is Marokkaans. Kuifje ontsnapt met een vliegtuig. Met een klein sportvliegtuig bereikt hij India! Bij Mekka was er geen vliegveld. Hergé zal waarschijnlijk niet beschikt hebben over foto's van de heilige stad en deze dan maar naar eigen "inleving" getekend hebben. Volgens Blin is er ook iets fout met de uniformen van de Arabische soldaten. (9) In de nieuwe versie van het verhaal heeft de stad geen naam meer. Belangstellenden kunnen kennismaken met de originele versie: in 2003 werd een facsimile-uitgave verspreid. (10) Hergé zet Arabieren neer als domme kinkels die o.m. zeep als voedsel aanzien.

In 1939-1940 publiceerde Hergé *Les Aventures de Tintin: Tintin au pays de l'or noir* in *Le Petit Vingtième*. (11) In de periode 1948-1950 publiceerde Hergé een nieuwe versie van het verhaal in *Tintin/Kuifje*. In 1948 liep het Britse mandaat over Palestina af. De terroristische aanslagen door Irgun en het uitroepen van de staat Israël beheersten toen het wereldnieuws. In 1950 werd de nieuwe versie in album uitgebracht.

▾ Le Petit Vingtième. *4.1.1940. Kuifje wordt door Britse soldaten begeleid. Later worden dit Arabische soldaten.*

JEUDI 4 JANVIER 1940
Le petit Vingtième
SUPPLÉMENT HEBDOMADAIRE DU VINGTIEME SIECLE
DANS CE NUMERO, LA SUITE DES AVENTURES DE TINTIN ET MILOU : A CAIFFA !..

Twee Arabische letters stonden op de titelpagina afgebeeld: een sad en een shin. In de uitgave 1968 stond de correcte vertaling van de titel in het Arabisch op de titelpagina: "*al dahab al aswad*" (het zwarte goud). Het verhaal gaat over petroleum en over het verzet tegen de Britse bezetting van Palestina. Later werd de uitdrukking "het zwarte goud" een staande uitdrukking.

In 1969 voelt Hergé zich uit pecuniair belang gedwongen het verhaal te wijzigen: een Engelse vertaling werd in het vooruitzicht gesteld door uitgeverij Methuen. Hergé spreekt zich hieromtrent uit in een interview met Numa Sadoul: "*L'album ne pouvait paraître en Grande-Bretagne dans sa version originale: il y était question de la lutte des organisations juives (groupe Stern, Hagannah, Irgoun) contre l'occupant britannique, avant l'indépendance d'Israël*". (12) In 1971 wordt het verhaal hertekend en gepubliceerd in album in 1972. In het oorspronkelijke verhaal wordt Kuifje ontvoerd door joodse kolonisten, de terroristen van "Irgun Zvai Leumi". De Palestijnen waren in opstand sinds 1936 tegen de Britse bezetter en de zionisten. De sympathie van de Westerse publieke opinie ging eerst uit naar de Palestijnen. Na de Tweede Wereldoorlog zou dit omslaan. In de eerste versie sieren opschriften in het Hebreeuws de winkels en ontmoeten we Britse soldaten in de straten. In de nieuwe versie worden Britse soldaten Arabische soldaten en Kuifje wordt nu ontvoerd door Palestijnse terroristen en valt in handen van sjeik Bab El Ehr (babbeleir, naar het Brussels dialect).
De herwerking is een duidelijk bewijs van het platte opportunisme van Hergé. Sommigen noemen het een slimme strategische zet. De kolonisatie van Palestina wordt gewoon uitgevaagd. Het Joods-Palestijnse conflict bestaat niet in de uitgave 1972. Hergé tekende uiteindelijk een strip die de geschiedenis vervalst. ▸

▴ *Britse soldaten begeleiden Kuifje in* L'Or noir, *versie gepubliceerd in Tintin, nr. 52, 23.12.1948*

Strooibiljetten worden verspreid. In de versie 1950 kunnen de Arabieren lezen. In de herziene versie 1971 kunnen ze dit plots niet meer. Tintin, nr. 3, 20.1.1949.

Wadesdah is een havenstad in de strip. (13) Deze plaats is de hoofdstad van het land van emir Mohammed Ben Kalish Ezab (kaliesjensap): het fictieve Arabische land Khemed. Deze emir is een goede Arabier: hij levert olie aan de Britten. Hergé tekende dit personage naar Abdelaziz ibn Saoud, stichter en koning (1880-1953) van Saoedi-Arabië. Het zoontje van deze koning inspireerde Hergé tot Abdallah, het pestjong dat in verschillende verhalen optreedt. (14) Het gaat hier over Faisal II (1935-1957) die regeerde over Irak. Volgens Thomas Brandon (15) steekt Hergé de draak met de emir die zijn zoon niet de baas kan en misschien ook niet beschikt over vaardigheden om te regeren: "*An even more damaging argument against Hergé's treatment of Easterners is the manner in which he depicts the Emir's ability to parent his own son. [...] the Emir cannot effectively rule his kingdom without the help of a European.*" Andere Tintinologen nemen het op voor Hergé en onderstrepen dat het hier om een humoristisch avonturenverhaal gaat. In een dergelijk verhaal gelden andere wetmatigheden. Het verhaal vertoont nochtans de ambivalente houding van Hergé. De tekenaar schetst de Arabieren over het algemeen als gewelddadig en destructief of als onbeholpen en niet bijzonder intelligent. De vraag blijft of Hergé dit intentioneel bedoelde. Het verhaal is een compositie van wisselende evenwichten en persoonlijkheden. Jansen & Janssen zijn de domme Europese tegengewichten in het verhaal. In de strip vallen ze biddende moslims lastig. Dit incident wordt humoristisch vertaald als een fata morgana. Blin rekent dit zwaar aan: "*Autre illustration de sa méconnaissance du monde arabe, Hergé dessine des musulmans faisant la prière sans avoir enlevé leurs chaussures et levant les bras au ciel, geste qu'ils ne font jamais*". (16) Kuifje transformeert zich geleidelijk tijdens zijn tocht door de woestijn tot een Arabier: van een handdoek op het hoofd als keffiyeh tot een volledige Arabische outfit. In de editie 1950 kunnen de Arabieren lezen, echter in de herziene versie 1971 kunnen ze dit plots niet meer. (17) De Arabieren zijn een ongeletterd, dom volkje. Gelukkig staat de Westerse wereld paraat om hen te begeleiden naar de moderne tijd: "*Comme les Arabes de l'album sont tous des ignorants, le personnel de l'hôpital de Wadesdah n'est pas arabe, mais européen*". (18)
In 2000 bracht Casterman een facsimile van de editie 1950.

Abdallah

▾ *Nepkaft ontworpen door Casterman teneinde Hergé te overtuigen voor een nieuwe uitgave.*

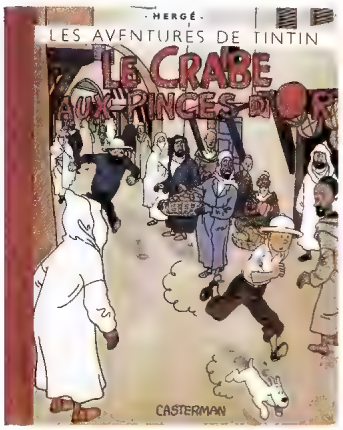

We sluiten deze beschouwingen af met de mening van Pascal Ory (19) over dit verhaal: "*Hergé drijft [in Het zwarte goud] daarin zijn dubbelzinnige verhouding tot de joden tot een toppunt, want als Kuifje aankomt in het midden van het Palestijnse conflict en zionisten met de Engelse administratie confronteert, wordt hij verward met een zionistische leader die Goldstein heet. [...] De scène is vooral een voorwendsel om een reeks min of meer antipathieke maar nooit neutrale "oosterlingen" te laten defileren.*" De weg naar meningsverschillen ligt wijd open.

Le Crabe aux pinces d'or (gepubliceerd in *Le Soir*, tussen 17 okt. 1940 en 19 okt. 1941, album in 1941; nieuwe versies in 1943 en 1963) speelt zich o.m. af in Zuid-Marokko. (20) De havenstad wordt Bagghar (Brussels voor een vechtpartij) genoemd. Marokkanen zijn er decor in de strip. De lokale protagonisten – havenpolitie, politie, medewerkers van een takeldienst – zijn Franse koloniale ambtenaren en werklui. De kasba in het beeldverhaal vertoont gelijkenissen met de kasba van Algiers.
Kuifje en kapitein Haddock storten met een vliegtuig neer in de Sahara en worden er gered door een patrouille van Meharisten. (21) Het is ook de eerste strip waarin kapitein Haddock opduikt. Er werden opvallende gelijkenissen vermeld tussen het verhaal van Hergé en de roman *L'Escadron Blanc* (1931) van Joseph Peyré. (22) Bij Hergé is er een plaats genaamd Adghar, in de roman wordt er een plaats Afghar vernoemd. De expeditie vanuit een "bordj" - een versterkte plaats - na een "rezzou" – een plundertocht door Berbers – komt in beide publicaties voor, evenals een "radiogram" dat naar inhoud bijna identiek is.

Ook Jijé zou in *Charles de Foucauld* de begrippen bordj en rezzou gebruiken. Uiteindelijk komen de helden terecht in Kehmkhâh, de hoofdstad van het imaginaire land Khemed. Het zal voor iedereen duidelijk zijn dat "ik heb het koud" en "ik heb het" als plaatsnaam werden gebruikt.
Kapitein Haddock is wel bekend wegens zijn scheldtirades. In deze strip gebruikt hij het woord zouaaf als scheldwoord. Zoeaven behoorden tot de Kabylische Berbers (inwoners van Algerije).
In het verhaal wordt Kuifje een "jeune roumi" genoemd. In Marokko wordt deze uitdrukking niet gebruikt.

In *Cokes en stock* (album in 1958) brandt de strijd tussen emir Ben Kalish Ezab en sjeik Bab El Ehr opnieuw los. De emir zendt zijn zoontje naar kasteel Molensloot. Kuifje en Haddock stoten op Arabieren als squatters in het kasteel. Ook dit verhaal draait rond smokkel, smokkel van wapens en van zwarten die een pelgrimstocht naar Mekka maken en er als slaven worden verkocht. De emir ziet geen graten in slavenhandel. De houding van kapitein Haddock tegenover een inlandse vrouw wordt als zeer oneerbiedig beschouwd. Niet alleen het taalgebruik stoort, maar erger is dat Haddock Bobbie op de arm heeft, een onrein dier voor Arabieren. Een erger scheldwoord dan "ibn kelb" (zoon van een hond, d.i. hoerenjong) bestaat niet in de Arabische wereld. Opnieuw staan hier Westerse belangen centraal. Een Amerikaanse kruiser, de U.S.S. Los Angeles, waakt hierover. (23)

In *Tintin et l'Alph-Art* (1986) wil emir Ben Kalish Ezab de Eiffeltoren kopen om deze als boortoren te gebruiken. ▸

▴ *Illustratie buiten tekst* (Le Crabe aux pinces d'or, *album 1941). Lezers wanen zich in Marokko.*

Het Arabisch in de strips van Hergé en Tintinologen

Over het Arabisch en het pseudo-Arabisch dat Hergé gebruikte in de vier albums vloeide veel inkt. En dit ocharme voor amper een twintigtal vakjes met Arabisch in de tekstballonnen. Het is duidelijk dat de tekenaar dit "Arabisch" gebruikte als vervreemdend element. De meningen van Tintinologen zijn unaniem: de tekenaar of uitgever maakte er een zootje van. Geïnteresseerden in het onderwerp vinden in *Le monde arabe dans les albums de Tintin* hun gading. (24) Volgens de auteur Louis Blin evolueerde de tekst naargelang de verschillende edities. In de laatste versie van *Tintin au pays de l'or noir* werden de teksten "gearabiseerd". (25) In Les Cigares du pharaon bleef het fantasie Arabisch ongewijzigd. Noch in Les Cigares du pharaon, noch in Le Crabe aux pinces d'or werd er Arabisch gebruikt. Het bleek onmogelijk om de verschillende uitgaven te vergelijken naar de evolutie van het gebruik van het Arabisch in de strips. Voor stripliefhebbers is dit alles onbelangrijk. Anderzijds zou het weinig inspanning vragen van de uitgever om de bezem door de albums te halen en overal correct Arabisch te gebruiken.

In Tintin au pays de l'or noir wordt de titelpagina versierd met een omlijsting. Tot verbazing en ergernis van velen werd hiervoor een verminkte versie van de "shahada" gebruikt: de geloofsbelijdenis van de moslims, één van de vijf pijlers van de Islam. Deze belijdenis heeft geen verband met het verhaal. Moslims ervaren dit waarschijnlijk als kwetsend.

Er lopen nogal wat Tintinologen rond die menen de waarheid in pacht te hebben. De al geciteerde Louis Blin maakt het toch even bont. Het siert hem dat hij in "Bir El Ambik" het Brusselse bier Lambic herkent en ook "khemhed" begrijpt hij wonderwel: "ik heb het". De betekenis van "Kehmkhâh" ontgaat hem echter. Bij de naam van deze stad zoekt hij de oorsprong in twee jemenitische plaatsnamen: Kehmis en Manakha. Hij is zich bewust van de betekenis van "Wadesdah" maar blijft zoeken naar authentieke Arabische plaatsnamen die aan de oorsprong zouden liggen van Wadesdah: al-Wadjh en Djeddah. De ijver van Blin om Hergé te dissecteren en witte pagina's te vullen is groot.

Een fatwa van Tintinologen is bij deze onvermijdelijk.

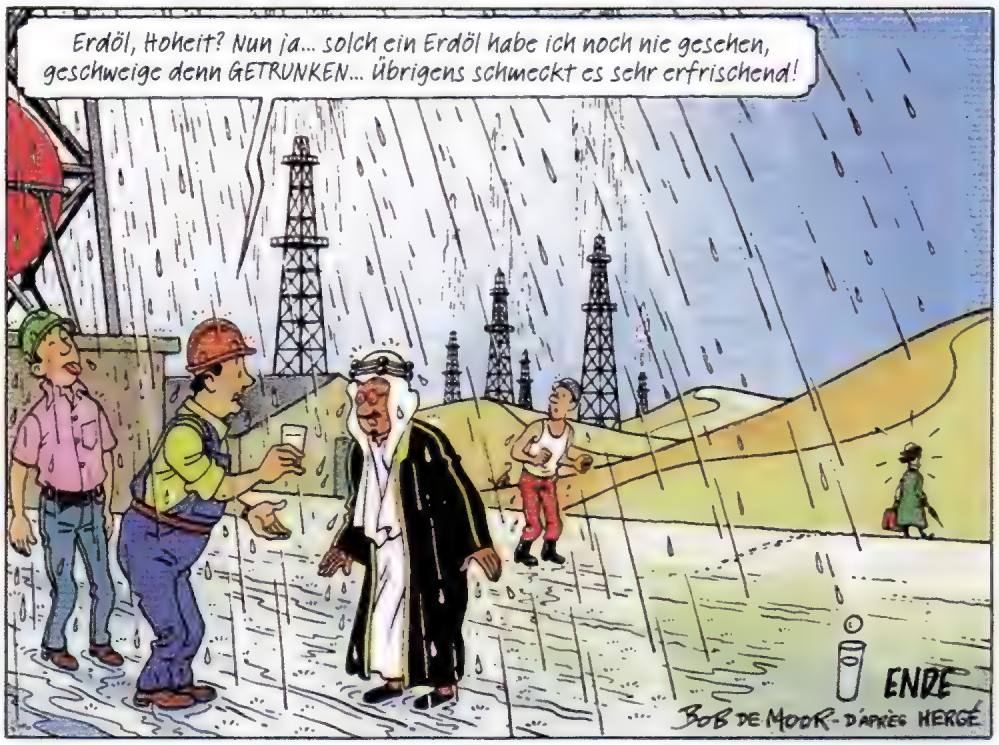
Erdöl, Hoheit? Nun ja... solch ein Erdöl habe ich noch nie gesehen, geschweige denn GETRUNKEN... Übrigens schmeckt es sehr erfrischend!
ENDE
BOB DE MOOR - D'APRÈS HERGÉ

▲ *Het "zwarte goud" (drinkbaar water) wordt aangeboden aan emir Ben Kalish Ezab. (Les Magiciens d'eau, éd. Vents d'Ouest, 1987).*

▾ *Pijpleidingen brengen het zwarte goud naar de "beschaafde wereld"* (Le Petit vingtième, *17 aug. 1939*).

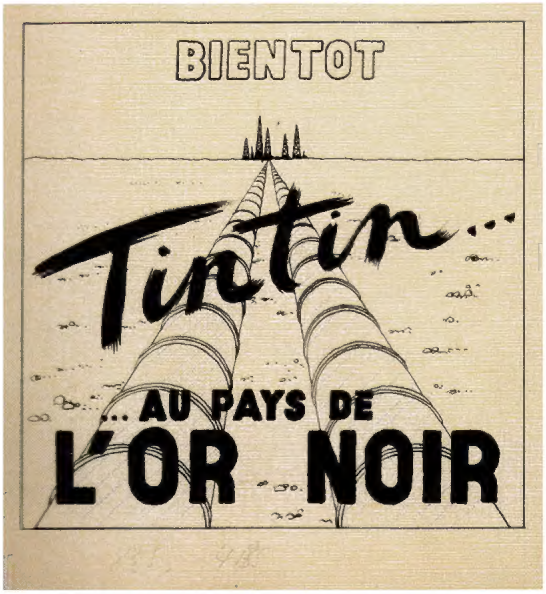

Voetnoten

(1) Johan Anthierens, in *Kuifje, Kaf en Koran*, artikel bij het overlijden van Hergé. In: *De Zwijger*, nummer 61, 1983, p. 11.

(2) *Tintin et les Arabes*, *Le Courrier du Maghreb et de l'Orient*, nr. 32, 2017.

(3) Michael Farr, *Abdallah*, Ed. Moulinsart, 2007, p. 9.

(4) Paul Morand (1888-1976) was romanschrijver en auteur van voortreffelijke reisverslagen (o.m. *Paris-Tombouctou*, 1928). Joseph Peyré (1892-1968) had een bijzondere interesse voor de Sahara en schreef er drie romans over. *L'Escadron blanc* (1931) ontving veel lof en interesse. Henry de Monfreid (1879-1974) was romanschrijver en journalist. Talrijke werken van zijn hand zijn autobiografische verhalen, o.m. Les Secrets de la Mer Rouge (1931). Deze auteurs bereikten een zeer groot lezerspubliek en hun werken kregen vrij veel aandacht in de pers. De invloed van de Monfreid op het werk van Hergé werd overtuigend aangetoond door Tintinologen. Op plaat 21 van de eerste uitgave van *De sigaren van de farao* prijkt een ontmoeting tussen Kuifje en de Monfreid.

(5) Louis Blin, *Le Monde arabe dans les albums de Tintin*. L'Harmattan, 2015.

(6) Louis Blin, *Tout un Orient nimbé d'exotisme*. In: *Les peuples du monde vus par le héros d'Hergé... et leur réalité d'aujourd'hui*, Géo, hors-série, 2017. p. 113. "[...] Hergé est pris au piège par sa méconnaissance de ce monde. Il transpose au Moyen-Orient des éléments du Maghreb. [...] le serviteur de l'émir du Khemed porte un burnous".

(7) Louis Blin, *Le Monde arabe dans les albums de Tintin*, op. cit. p. 146.

(8) Gepubliceerd in *Le Petit Vingtième* 1932-1934, album in 1934, vernieuwde versie in 1955, definitieve versie in 1964. In 2003 werd een facsimile uitgave verspreid van de editie 1942.

(9) In 1933 tekende Hergé soldaten uit Mekka met fantasie uniformen. In de versie 1955 dragen de soldaten uniformen die lijken op deze gedragen door de leden van het Arabisch Legioen. Deze uniformen zijn anachronistisch. Toen Hergé het verhaal tekende verbleef deze geromantiseerde eenheid niet meer in Mekka, maar in Jordanië.

(10) Facsimile uitgave van het album in 1942.

(11) Philippe Mouvet schetst in *Brabant Strip magazine*, nummer 138 (2006), de evolutie van het stripverhaal, van de originele versie naar de uiteindelijke versie. Hergé publiceerde het verhaal in *Le Petit Vingtième* , bijlage van *Le Vingtième Siècle*, tussen 28 sept. 1939 en 8 mei 1940. De inval van het Duitse leger zou leiden tot de stopzetting van het tijdschrift en het afbreken van het verhaal. De lezertjes zouden acht jaar en 5 maanden moeten wachten op het vervolg van het verhaal dat gepubliceerd werd in Tintin. In 1950 kwam het album op de markt.

(12) Numa Sadoul, Interview avec Hergé. Geciteerd in Thomas Brandon (voetnoot 15). Harry Thompson, auteur van *Tintin, Hergé & his Creation* (Sceptre, 1992) schrijft: "[...] Michael Turner persuaded Hergé to redraw the book. [...] The story was completely redrawn from the fourth line of page 6, through to page 18. ▸

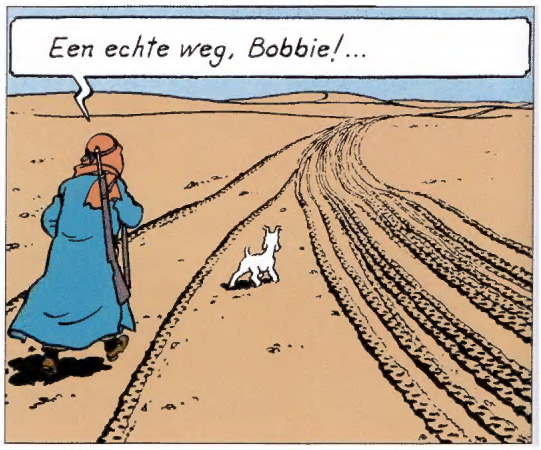

▴ *De woestijn is zoals een canvas in* Het zwarte goud.

Out went the Jewish terrorists, the Royal Air Force, the British mandate and all things Palestinian."

(13) De plaatsnaam Wadesda komt eveneens voor in een strip van Rik Clément: *Mysterie in Was-es-Dah?*, Het Volk, 1973. Een reminiscentie van de tekenaar aan lectuur van een album van Hergé?

(14)De vertaling van de naam uit het Arabisch luidt: dienaar van Allah.

(15) Thomas Brandon, *Representation and Stereotype in the Comics; Images of Near and Middle Eastern Arabs in the Franco-Belgian Bande Dessinée*. VDM Verlag Dr. Müller, 2010. O.m. p. 34-35, 48, 50-51.

(16) Louis Blin, *Le monde arabe dans les albums de Tintin*, op. cit. p. 140.

(17) In de editie 1950 komt deze tekst in de tekstballon: "Zeg aan de manschappen, dat wie zo'n papier durft lezen, op staande voet zal worden gefusilleerd".

In de editie 1971 wordt dat: "Ze gooien pamfletten uit, de stommerds! ... Haha!... En niemand kan hier lezen!...".

In een andere editie luidt de tekst: "Ha, die Engelse honden! Ze strooien vlugschriften". De datum van deze uitgave kon voorlopig niet achterhaald worden.

(18) Louis Blin, *Le Monde arabe dans les albums de Tintin*, op. cit. p. 141.

(19) Pascal Ory, *De Arabieren, min of meer antipathiek maar nooit neutraal*, pag. 123.

In: *De humor van Kuifje* (oorspronkelijke titel: *Le rire de Tintin*), *Hergé als komisch genie en vernieuwer*, Roularta, 2014.

(20) Oorspronkelijk gepubliceerd in *Le Soir Jeunesse*, later in *Le Soir*, 1940-41.

(21) Legionairs op kamelen. De manschappen werden gerekruteerd onder lokale nomaden. De officieren waren Fransen.

(22) Christian Denis, *Tintin et L'Escadron blanc*, in: *Les Carnets de l'exotisme*, 1991, nr. 7-8, p. 21-22.

(23)"In het licht van Hergés herhaalde pogingen om voet aan de grond te krijgen op de – verzadigde – Amerikaanse stripmarkt [...] komt de onverhoedse verschijning van de U.S.S. Los Angeles [...] op een goed moment." In: Michael Farr, *Kuifje, droom en werkelijkheid; de ontstaansgeschiedenis van de avonturen van Kuifje*, Ed. Moulinsart, 2002, p. 153.

(24) Louis Blin, *Le monde arabe dans les albums de Tintin*, op. cit. p. 125-129.

(25) Louis Blin, *Le monde arabe dans les albums de Tintin*, op. cit. p. 126. "La dernière version de Tintin aux pays de l'or noir est presqu'entièrement arabisée de façon correcte, même si la graphie arabe – de type maghrébine – utilisée laisse encore beaucoup à désirer et la grammaire encore davantage".

Louis Blin, *Tout un Orient nimbé d'exotisme*, op. cit. p. 113. "Ce n'est que dans les rééditions de *Tintin au pays de l'or noir* (1971) et de *Coke en stock* (1967) que d'authentiques caractères arabes seront introduits. Mais les Maghrébins à qui fut confié ce travail font s'exprimer les Bédouins saoudiens dans leur propre dialecte!".

(26) "[...] l'éditeur Methuen demanda des remaniemants à Hergé. L'Occupant brittanique a disparu". In: Tintin, le retour, 2009, p. 41.

Literatuur

Louis Blin. Le Monde arabe dans les albums de Tintin. L'Harmattan, 2015.

Duizend bommen! Nr. 47. 2015.

Brabant Strip magazine, nummer 138 (2016). Philippe Mouvet. Hoe Tintin Kuifje werd... p. 4-21.

47
duizend bommen!
HERGÉ GENOOTSCHAP
Kuifje en het beeld van de Arabische wereld
De sigaren van de farao: foutjes in de eerste edities
Neem de tijd voor Kuifje (slot)

Duizend bommen!

"IEDEREEN KAN TEKENEN! DIT BOEK LEERT JE HOE!"

Striptekenaar Steven de Rie (medewerker Urbanus strips e.a.) geeft al meer dan 25 jaar workshops rond strip- en cartoontekenen. Nu heeft hij dit toegankelijke, rijk geïllustreerde doeboek gemaakt met 1001 Handige tekentips voor jong en oud!

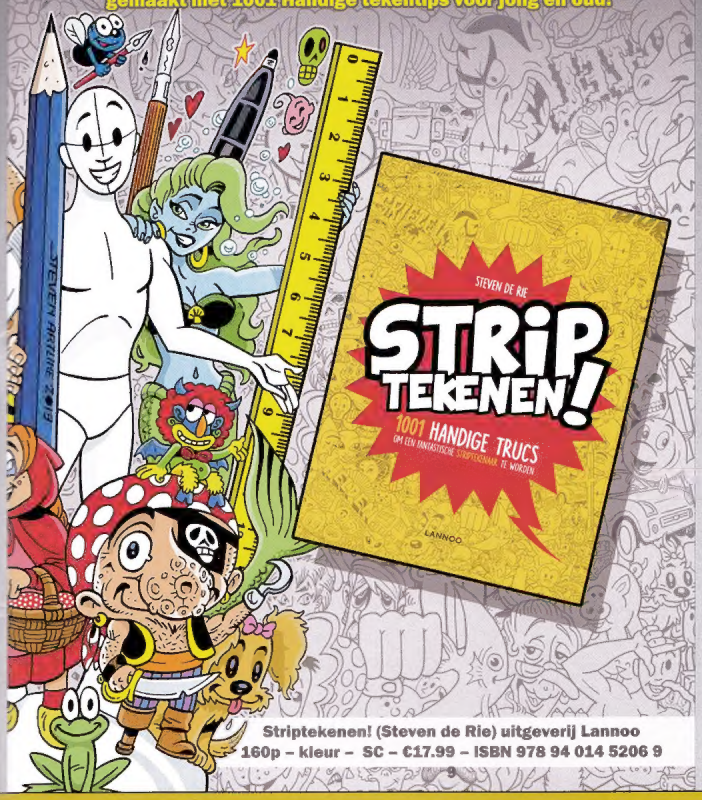

Striptekenen! (Steven de Rie) uitgeverij Lannoo
160p – kleur – SC – €17.99 – ISBN 978 94 014 5206 9

De Striep

SPECIAALZAAK IN STRIPVERHALEN

KATELIJNESTRAAT 42, 8000 BRUGGE
T: 050-33 71 12 • E: INFO@DESTRIEP.BE

NIEUW! WEBSHOP: WWW.DESTRIEP.BE

ALLE NIEUWE STRIPS
HEEL GROOT AANBOD TWEEDEHANDS,
KOOPJES EN PAKKETTEN TEGEN
AANTREKKELIJKE PRIJZEN
COMICS, MANGA'S EN FRANSE STRIPS
GADGETS, POSTERS, FIGUURTJES
EN ZOVEEL MEER!

OPEN VAN DINSDAG TOT ZATERDAG
VAN 10.00 TOT 12.30 UUR EN 13.30 TOT 19.00 UUR
MAANDAG VAN 13.30 TOT 19.00 UUR
ELKE EERSTE ZONDAG VAN DE MAAND
VAN 14.00 TOT 18.00 UUR

NIEUW: Erfgoedreeks

De Belgische tekenaar Albert Fromenteau (1916-1988) laat nu nog nauwelijks een belletje rinkelen, maar toch is hij één van de Belgische pioniers geweest.

Zijn grote voorbeeld was Walt Disney, en dat is duidelijk te zien in zijn tekenwerk.
't Vlaams Stripcentrum vindt zijn strip-oeuvre dat hij bijeen tekende rond het figuurtje Wrill belangrijk genoeg om het opnieuw uit te geven in een luxueuze editie. Met een rijkelijk geïllustreerd dossier over het ontstaan van het stripfiguurtje Wrill de Vos!

Verschijnt in oktober 2021

Prijs: 35 EUR
Leden VSC: 28 EUR

Bestel op vlaamsstripcentrum.be

't Vlaams Stripcentrum VZW

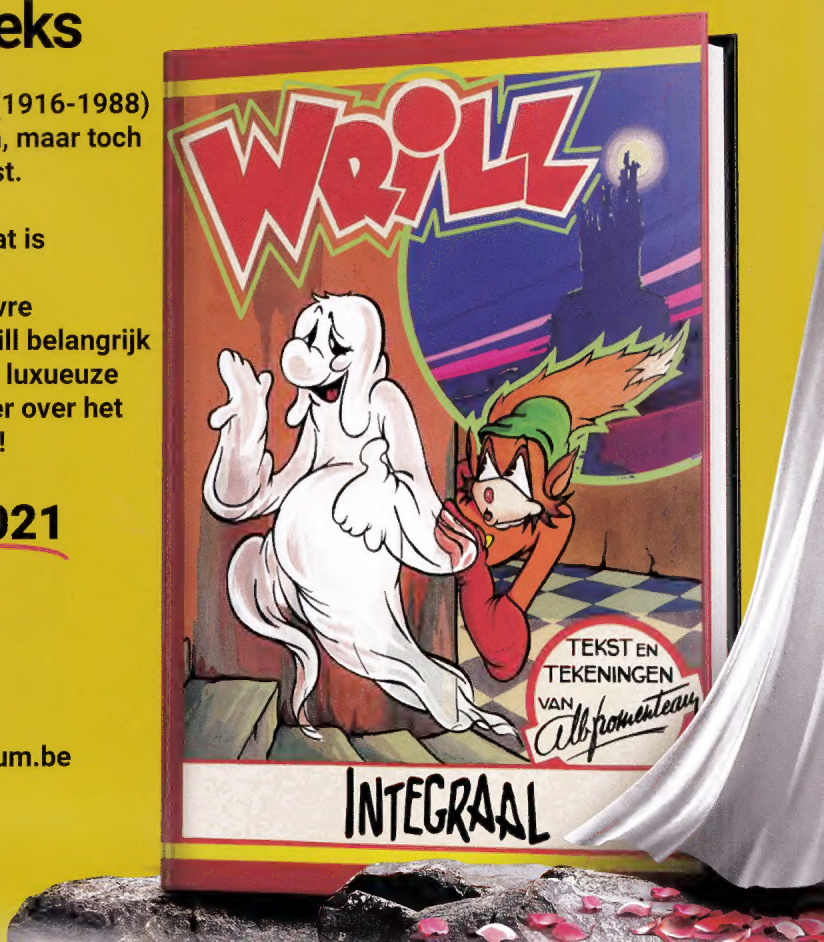

NIEUW !!! DE DENKBANK 7 EN 8

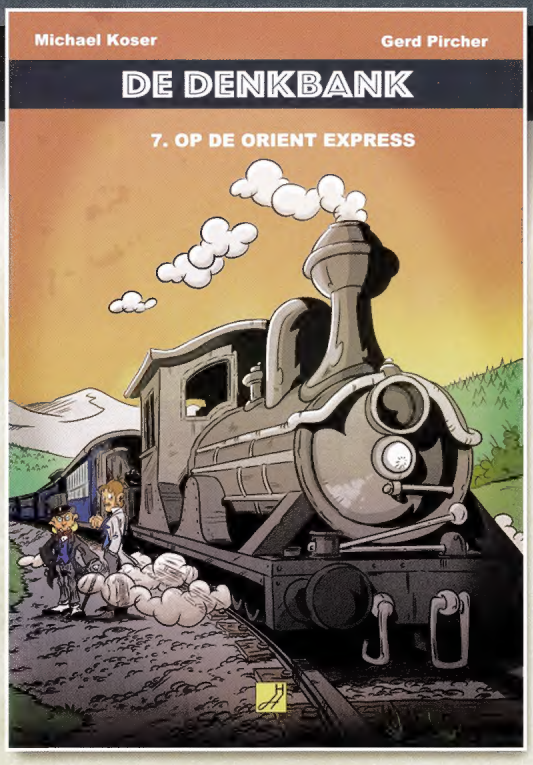

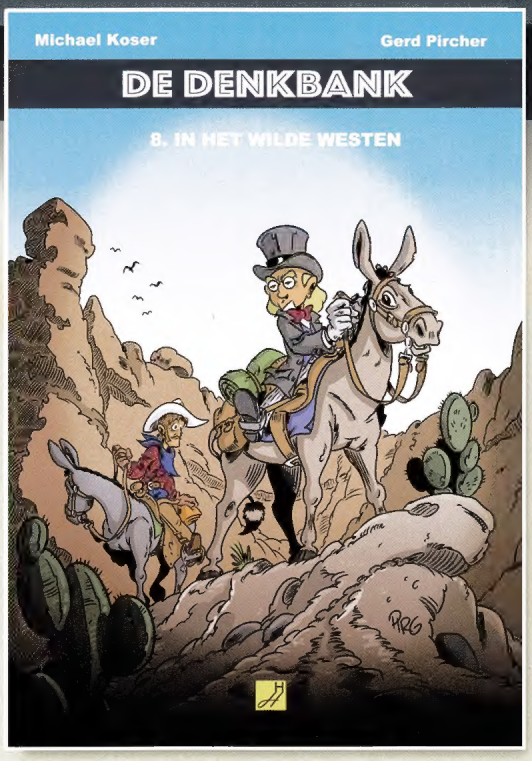

FRANK SELS

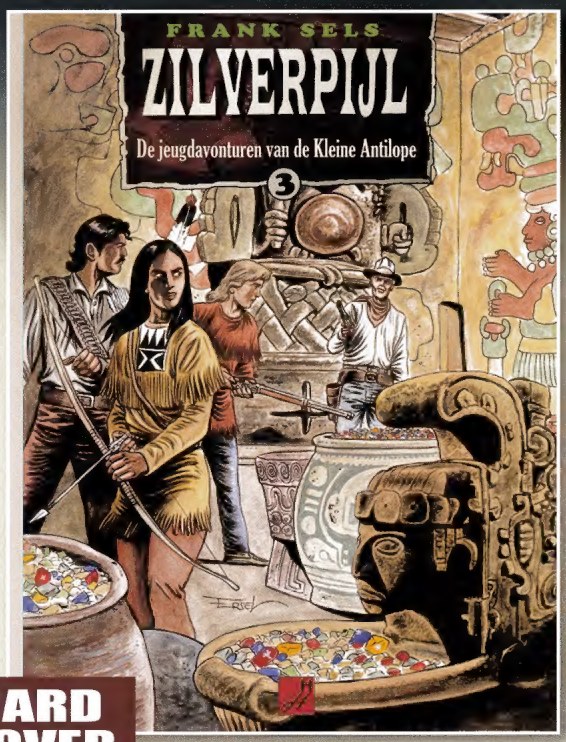

HARD COVER

JAKOBSEN

Hauwaerts Uitgeverij

www.uitgeverijhauwaerts.be - car.hauwaerts@telenet.be - tel 0495365935